

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ОБОРОНИ УКРАЇНИ

імені Івана Черняхівського

КАФЕДРА ВІЙСЬКОВОЇ ПІДГОТОВКИ

**ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ТА ПРОБЛЕМИ
СИСТЕМИ ЗАГАЛЬНОВІЙСЬКОВОЇ ПІДГОТОВКИ ОФІЦЕРІВ
ЗАПАСУ ДЛЯ ПОТРЕБ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ**

Тези доповідей

**міжвузівського науково-практичного онлайн семінару
21 жовтня 2021 року**

Київ – 2021

УДК: 355.233(477)

Укладач:

Дрок Л.В., к.і.н.

Пріоритетні напрямки розвитку та проблеми системи загальновійськової підготовки офіцерів запасу для потреб Збройних Сил України : Збірник матеріалів міжвузівського науково-практичного онлайн семінару 21 жовтня 2021 р. Київ : НУОУ, 2021. 96 с.

У тезах розглядаються проблеми функціонування та розвитку системи загальновійськової підготовки офіцерів запасу для Збройних Сил України. Досліджуються шляхи розв'язання проблемних питань організації загальновійськової підготовки громадян України за програмою підготовки офіцерів запасу для потреб Збройних Сил України та інших складових сил оборони держави, за досвідом їх участі в операції Об'єднаних сил на Сході України. Висвітлюються напрацювання вищих військових навчальних закладів, закладів вищої освіти, що здійснюють підготовку офіцерів запасу за різними військово-обліковими спеціальностями, щодо удосконалення існуючої системи підготовки офіцерів запасу відповідно до сучасних вимог.

Національний університет оборони України
імені Івана Черняховського, 2021

ЗМІСТ

**ВІТАЛЬНЕ СЛОВО ДО УЧАСНИКІВ
МІЖВУЗІВСЬКОГО НАУКОВО-ПРАКТИЧНОГО ОНЛАЙН
СЕМІНАРУ**

Начальника кафедри військової підготовки Національного університету оборони України імені Івана Черняховського полковника Камалова Є.В. 10

**ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ТА ПРОБЛЕМИ
СИСТЕМИ ЗАГАЛЬНОВІЙСЬКОВОЇ ПІДГОТОВКИ
ОФІЦЕРІВ ЗАПАСУ ДЛЯ ПОТРЕБ ЗБРОЙНИХ СИЛ
УКРАЇНИ**

НАПРЯМ 1. Загальні проблеми розвитку системи загальновійськової підготовки офіцерів запасу для Збройних Сил України

<i>Волков М.О. Проблеми організації та проведення занять з тактичної підготовки з громадянами України під час військової підготовки за програмами офіцерів запасу.....</i>	12
<i>Гандзюк А.П., Голобородько С.Б. Проблемні питання тактико-спеціальної підготовки та шляхи їх вирішення при підготовці офіцерів запасу інженерно-технічної спеціалізації.....</i>	13
<i>Гапеєва О.Л. Особливості підготовки офіцерів запасу для кадрових органів Збройних Сил України.....</i>	13
<i>Горбунов С.О. Проблемні питання планування навчального процесу при підготовці офіцерів запасу.....</i>	14
<i>Дрок Л.В. Особливості підготовки кадрового ресурсу медичної служби Збройних Сил України.....</i>	16
<i>Камалов Є.В. Проблемні питання організації підготовки офіцерів запасу у закладах вищої освіти та вищих військових навчальних закладах.....</i>	17
<i>Кирилюк А.В. Особливості підготовки офіцерів запасу в умовах сучасних геополітичних викликів.....</i>	20
<i>Климчук І.О. Корупційні ризики кадрового менеджменту в Збройних Силах України.....</i>	21

Коршок В. Деякі проблеми викладання загальновійськових дисциплін студентам кафедр військової підготовки та шляхи їх вирішення.....	23
Лойшин А.А. Ризик-менеджмент в системі загальновійськової підготовки офіцерів запасу для потреб Збройних Сил України.....	24
Ніколайчук Л.Г., Манзяк О.М. Проблеми самостійної роботи студентів під час навчання на кафедрах підготовки офіцерів запасу.....	25
Олійник П.В., Чаплик В.В. Психологічна підготовка офіцерів медичної служби запасу.....	26
Петров В.А. Фактори впливу на організацію вогневої підготовки в системі загальновійськової підготовки громадян України, які навчаються за програмою підготовки офіцерів запасу.....	27
Серветник Р.М. Місце загальновійськової підготовки в сучасних програмах військової підготовки громадян України.....	28
Стукаліна Н.Т. Внутрішня мотивація – запорука прагнення офіцерів запасу до військової служби.....	30
Таран В.І., Лячин С.В., Дядюшкін О.В. Проблемні питання обліку та використання в ТЦК та СП офіцерів запасу, які закінчили кафедру загальновійськової підготовки і шляхи їх вирішення.....	31
Хіврич О.В., Альошин Ю.І. Проблемні питання функціонування системи загальновійськової підготовки офіцерів запасу.....	32
Черняєв С.І. Проблеми дистанційної форми загальновійськової підготовки офіцерів запасу у сучасних умовах.....	33

НАПРЯМ 2. Шляхи розв’язання проблемних питань організації загальновійськової підготовки офіцерів запасу для Збройних Сил України

Волошенко А.В. Інформатизація освітнього процесу підготовки офіцерів запасу фінансово-економічного напрямку.....	35
Ворошилов С.В. Обґрунтування підготовки офіцерів запасу за контрактом в структурі видових ВВНЗ від інших військових кафедр закладів вищої освіти.....	36
Ворошилов С.В., Прокоф’єв В.О. Переваги підготовки офіцерів запасу на базі потужних ВВНЗ Збройних Сил України.....	37
Задерієнко С.І. Використання Google-форм у системі дистанційної підготовки офіцерів запасу.....	38

Задорожний І.І. Перспективні напрямки вдосконалення системи автомобільної та логістичної підготовки офіцерів запасу для потреб Збройних Сил України	39
Дурач В.М. Висновки із впровадження технологій дистанційного навчання в освітній процес офіцерів запасу.....	40
Ємець О.А. Розробка гіпотези дослідження системи підготовки офіцерів запасу, призначених для частин і підрозділів Збройних Сил України.....	41
Карпенко О.С. Шляхи підвищення ефективності викладання вогневої підготовки на кафедрах військової підготовки.....	43
Клонцак М.Я., Дачковський В.О. Часткові показники та критерії ефективності функціонування системи загальновійськової підготовки офіцерів запасу.....	47
Марценківський В.Т. Впровадження сучасних інформаційних технологій в освітній процес військової підготовки громадян.....	52
Метельська Д. Інформаційна технологія для автоматизованої переробки інформації при підготовці офіцерів запасу.....	55
Миколенко Ю.М. Особливості загальновійськової підготовки громадян України до національного спротиву.....	56
Наумко М.М., Торончин Д.Г. Візуальні когнітивні моделі у викладанні для офіцерів запасу.....	57
Неймирок О.К., Карайченцев В.І. Шляхи вдосконалення підготовки офіцерів запасу.....	58
Романюк О.А. Напрями удосконалення фізичної підготовленості офіцерів запасу.....	59
Семенюк В.І., Іванюк В.О., Жуйков Д.Б. Удосконалення методики проведення занять з вогневої підготовки за рахунок використання інтерактивного навчально-тренувального комплексу під час дистанційного навчання.....	60
Чаплик В.В., Олійник П.В. Оцінка якості навчального процесу з підготовки офіцерів медичної служби запасу.....	61
Шпортько В.О. Контекстне навчання як умова професійного розвитку майбутнього офіцера Збройних Сил України.....	62

НАПРЯМ 3. Пріоритетні напрямки розвитку та проблеми організації та методики роботи з особовим складом під час підготовки офіцерів запасу для Збройних Сил України

Горбатюк О.М. Активізація пізнавальної діяльності студентів у процесі вивчення тематики інформаційно-пропагандистського забезпечення Збройних Сил України.....	65
---	----

<i>Глухова О.Г. Проблеми організації психологічної підготовки в бойових підрозділах під час перебування в ООС.....</i>	68
<i>Дрок Л.В., Пашкова О.О. Військово-патріотичне виховання офіцерів запасу у вищих військових навчальних закладах України.....</i>	71
<i>Замотаєва Н.В. Розвиток лідерської компетентності майбутніх офіцерів запасу в освітньому середовищі вищого військового навчального закладу.....</i>	74
<i>Куліда І.М. Психологічна підготовка як складова військової підготовки майбутніх офіцерів запасу.....</i>	75
<i>Нікітюк О.В. Удосконалення практичної складової навчання студентів на кафедрі військової підготовки Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського за військово-обліковою спеціальністю “Організація морально-психологічного забезпечення військ (сил)”.....</i>	77
<i>Слюсаренко П.М. Актуальність викладання навчальних модулів гуманітарного блоку в системі підготовки офіцерів запасу.....</i>	80
<i>Цюрупа М.В. Міжнародно-правові особливості захисту інтересів України в умовах поширення збройної боротьби.....</i>	84

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

АТО	– Антитерористична операція
ВВНЗ	– вищий військовий навчальний заклад
ВОС	– військово-облікова спеціальність
ВПН	– військово-навчальний підрозділ
ГШ ЗС України	– Генеральний штаб Збройних Сил України
ЗВО	– заклади вищої освіти
ЗКБ з МПЗ	– заступник командира батареї з морально-психологічного забезпечення
ЗС України	– Збройні Сили України
ІТ	– інформаційні технології
ІССО	– інші складові сил оборони
КМ України	– Кабінет Міністрів України
КПЗ	– комплексні практичні заняття
МК та ВМ	– кафедра медицини катастроф та військової медицини вищих медичних навчальних закладів
МО України	– Міністерство оборони України
МОН України	– Міністерство освіти і науки України
НУОУ ім. Івана Черняховського	– Національний університет оборони України імені Івана Черняховського
НАТО	– Організація Північноатлантичного договору
ОВТ	– озброєння та військова техніка
ООС	– операція Об'єднаних Сил
СПОЗ	– система підготовки офіцерів запасу
ТРО України	– Територіальна оборона України
ТЦК та СП	– територіальний центр комплектування та соціальної підтримки
УВМА	– Українська військово-медична академія

**ВІТАЛЬНЕ СЛОВО ДО ГОСТЕЙ ТА УЧАСНИКІВ
МІЖВУЗІВСЬКОГО НАУКОВО-ПРАКТИЧНОГО ОНЛАЙН
СЕМІНАРУ**

**Начальника кафедри військової підготовки Національного університету
оборони України імені Івана Черняхівського**

полковника КАМАЛОВА ЄВГЕНА ВІТАЛІЙОВИЧА

Вельмишановні учасники семінару!

В умовах гібридної війни, що триває на Сході України, зміни форм та способів застосування ЗС України, особливої актуальності набули питання поповнення лав Української армії професійним та вмотивованим офіцерським складом.

Триваюча російська агресія проти України спонукає до пошуку науковцями нових підходів до підготовки офіцерських кадрів, створення ефективної системи підготовки кадрового ресурсу яка була б спрямована на підготовку фахівця, який здатний ефективно виконувати службові обов'язки у мирний час та бойових умовах.

Про актуальність даної проблеми свідчить низький рівень підготовленості до дій в бойових умовах офіцерів запасу, офіцерів військової служби за призовом, які приймають участь в ООС на Сході України. Як показує досвід участі бойових підрозділів у АТО/ООС більшість резервістів призваних до лав ЗС України не мають достатніх умінь та навичок необхідних під час ведення бойових дій.

Зазначене спонукає до реформування змісту підготовки офіцерів запасу на військових кафедрах. Однак вітчизняними науковцями питання підготовки громадян України за програмою підготовки офіцерів запасу розглядаються передусім в загальному контексті військової освіти та базової підготовки молодшого офіцерського складу ЗС України. В свою чергу, це вимагає аналізу проблемних питань організації військово-професійної підготовки на кафедрах військової підготовки як ЗВО так і ВВНЗ, вивчення процесу підготовки офіцерів запасу в провідних країнах світу та в суміжних з Україною державах, задля розробки нових шляхів та інновацій в професійній підготовці майбутніх офіцерів з метою інтеграції в освітній простір держави.

Основою цього процесу є інформатизація та комп'ютеризація освітнього процесу, наближення стандартів підготовки майбутніх фахівців до стандартів НАТО. Використання цифрових технологій, засобів імітаційного

моделювання у підготовці військових фахівців стало сьогодні необхідною умовою для досягнення навчальної мети, особливо в умовах світової пандемії COVID-19. У зв'язку з цим, актуальним є питання формування цифрової компетентності викладачів та студентів, їх готовності до організації освітнього процесу в умовах цифровізації суспільства, впровадження дистанційної та змішаної форм навчання.

Метою міжвузівського науково-практичного онлайн семінару “Пріоритетні напрямки розвитку та проблеми системи загальновійськової підготовки офіцерів запасу для потреб Збройних Сил України” є висвітлення основних засад ефективного функціонування системи підготовки офіцерів запасу для потреб ЗС України та інших військових формувань, дослідження основних проблем системи підготовки офіцерів запасу та визначення інноваційних підходів щодо удосконалення існуючої системи підготовки офіцерів запасу.

НАПРЯМ 1. ЗАГАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ЗАГАЛЬНОВІЙСЬКОВОЇ ПІДГОТОВКИ ОФІЦЕРІВ ЗАПАСУ ДЛЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Волков М.О.

*Національна академія сухопутних
військ імені гетьмана Петра
Сагайдачного*

ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ ЗАНЯТЬ З ТАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ З ГРОМАДЯНАМИ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВІЙСЬКОВОЇ ПІДГОТОВКИ ЗА ПРОГРАМАМИ ОФІЦЕРІВ ЗАПАСУ

Професійна компетентність майбутніх офіцерів запасу ЗС України визначається, перш за все, здатністю виконувати професійні завдання в особливих умовах надзвичайних обставин і ситуацій, а також в умовах режиму надзвичайного стану. Успішність вирішення цих завдань на пряму залежить від рівня професійної підготовки студентів під час загальновійськової підготовки.

Професійна підготовка слухачів Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного покликана адаптувати майбутніх офіцерів до виконання своїх конкретних службових обов'язків згідно з посадовими інструкціями. Особливе місце в системі професійної підготовки слухачів займає тактична підготовка. Метою тактичної підготовки слухачів на етапі спеціалізованої підготовки (4-5 курс) є досягнення високої професійної майстерності виконання бойових дій й спеціальних комплексних завдань в різних фахових ситуаціях.

З метою наближення навчальної обстановки до реальних умов вирішення бойових завдань в процесі організації тактичних занять слухачів за програмами офіцерів запасу доцільно реалізувати наступні положення: впроваджувати в освітній методикі вирішення ситуаційних завдань; здійснювати моделювання обстановки місця бойових дій; використовувати реальну зброю та бойові машини; надавати слухачам можливості самостійного моделювання ситуаційного завдання і вибору способу її вирішення з подальшим практичним відпрацюванням, що дасть змогу істотно підвищити

освітню мотивацію майбутніх офіцерів ЗС України й сприятиме розвитку вмінь приймати правильні рішення в різних службово-бойових ситуаціях.

*Гандзюк А.П., к.т.н., с.н.с.,
Голобородько С.Б.
Національний університет оборони
України імені Івана Черняхівського*

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ТАКТИКО-СПЕЦІАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ОФІЦЕРІВ ЗАПАСУ ІНЖЕНЕРНО-ТЕХНІЧНОЇ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ

Наша держава та її Збройні Сили наразі перебувають в процесі всебічного реформування, в тому числі, й переозброєння сучасними, більш складними за будовою та застосуванням зразків ОВТ вітчизняного та іноземного походження.

Аналіз результатів навчального процесу по тактико-спеціальній підготовці офіцерів запасу інженерно-технічної спеціалізації визначив наступні проблемні питання:

1. Низькій рівень знань у студентів з базових (фізика, хімія) та прикладних (електротехніка, опір матеріалів, деталі машин) дисциплін, що ускладнює якісне проведення занять методом співбесіди.

2. Невміння студентами логічно правильно будувати відповідь на навчальні питання, особливо при обґрунтовані прийнятого рішення на виконання поставленого завдання.

3. Відсутність на кафедрі спеціалізованої матеріальної бази (лабораторій-тренажерів, тренувальних майданчиків і т.д.).

За результатами аналізу зазначених вище проблемних питань у системі підготовки офіцерів запасу пропонується:

1. Удосконалити планування навчального процесу шляхом співпраці з цивільними ЗВО при відпрацюванні структурно-логічної схеми проходження навчальних модулів.

2. В програмах технічних модулів включити необхідну тематику фундаментальних і прикладних предметів у вигляді базових знань.

3. У разі відсутності на кафедрі необхідної навчально-матеріальної бази для проведення практичних занять запровадити практику співпраці з організаціями, підприємствами та ЗВО, де є відповідна матеріальна база.

4. Ввести фінансове стимулювання роботи викладачів на підставі рейтингової системи оцінювання студентами якості викладання.

5. Фахове підведення підсумків освітнього процесу за навчальний рік із залучення представників органів управління (департаменту військової освіти та науки) та замовниками.

Реалізація зазначених пропозицій удосконалення системи підготовки офіцерів запасу значно підвищить рівень підготовки громадян і якість освітнього процесу в цілому

Ганеєва О.Л., к.і.н., с.н.с.

*Національна академія сухопутних
військ імені гетьмана Петра
Сагайдачного*

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ОФІЦЕРІВ ЗАПАСУ ДЛЯ КАДРОВИХ ОРГАНІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Починаючи з вересня 2020 року кафедра мобілізаційної, організаційно-штатної, кадрової роботи та оборонного планування Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного (вперше в Україні) приймає участь у військовій підготовці студентів вищих навчальних закладів за програмою підготовки офіцерів запасу для спеціальності “Комплектування особовим складом військ (сил) та ведення обліку чисельності. Управління кар’єрою.”

Необхідність підготовки офіцерів структур по роботі з персоналом обумовлена тим, що з початком бойових дій на Сході України виникла гостра потреба у таких фахівцях, зокрема, під час формування нових військових частин. За браком підготовлених кадрів, на посади призначали офіцерів, які не мали відповідних знань з питань супроводження кар’єри військовослужбовців, обліку особового складу та ведення діловодства.

Певні корективи у процес підготовки студентів вищих навчальних закладів за програмою підготовки офіцерів запасу минулого року внесла пандемія COVID-19, адже більшість занять з майбутніми офіцерами-кадровиками проходила і проводитиметься із застосуванням дистанційної складової. Зокрема, групові заняття проводяться за допомогою віртуального простору Cisco Webex Meetings, а надання віддаленого доступу до електронних навчальних та навчально-методичних матеріалів – на платформі дистанційного навчання Національного університету оборони України.

Аналіз результатів першого року навчання за спеціальністю “Комплектування особовим складом військ (сил) та ведення обліку чисельності. Управління кар’єрою”, дає підстави виокремити низку проблемних питань:

1. удосконалення методики викладання навчальних дисциплін, оскільки більшість студентів не служили у ЗС України й вивчення деяких тем потребує адаптації під тих, хто навчається;

2. рівень володіння студентами засобами інформаційних технологій суттєво відрізняється, що викликає необхідність пошуку більш оптимальної віртуальної платформи для проведення групових занять;

3. відсутність друкованої навчальної літератури з питань управління кар’єрою військовослужбовців.

Горбунов С.О.

*Національний університет оборони
України імені Івана Черняховського*

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПЛАНУВАННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ОФІЦЕРІВ ЗАПАСУ

ЗС України наразі перебувають в процесі всебічного реформування, в тому числі, реформування військової освіти. Міністром оборони України, поставлено завдання створити ефективну систему підготовки військових фахівців, зокрема резерву Збройних Сил – офіцерів запасу. Безумовно, оновлена система підготовки офіцерського складу повинна базуватися на сучасних принципах та стандартах військової освіти, зокрема запроваджених в країнах НАТО.

Однак реалії організації освітнього процесу підготовки офіцерів запасу на кафедрах військової підготовки ЗВО, ВВНЗ вказують на окремі проблеми планування навчального процесу, зокрема викладання навчальних модулів “викладачами-одиначками”, тобто науково-педагогічними працівниками, які викладають дисципліну самостійно без участі колег. За прикладом кафедри військової підготовки НУОУ ім. Івана Черняховського таких модулів набирається достатньо багато: “Основи політичних і правових знань”, “Запобігання корупції та виховання добродетності військовослужбовців”, “Тактична медицина”.

Як правило, такі модулі вивчаються на другому курсі навчання, або коли навчальні взводи однієї ВОС (наприклад, 1 курс, 2 курс) навчаються в різні дні, а викладач, якій проводить заняття всіх модулів зі своїми взводами – один.

В результаті аналізу планування навчального процесу кафедри військової підготовки НУОУ ім. Івана Черняхівського виокремлено наступні проблемні питання, що потребують вирішення:

1. кадрове забезпечення кафедри науково-педагогічними працівниками;
2. перерозподіл годин викладання модулів між викладачами;
3. в ході підготовки даних для планування навчальних занять, голови предметно-методичних комісій надають данні з яких не завжди зрозуміло коли викладач іде у відпустку;
4. можливість розпочинати викладання модулів в 1 та 2 семестрах підготовки офіцерів запасу;
5. надмірне навантаження викладачів, у зв'язку із перенесенням термінів проведення занять.

Для вирішення вище зазначених проблемних питань у системі підготовки офіцерів запасу пропонується:

1. мати на кафедрах, хоча б на пів ставки науково-педагогічних працівників, які спроможні допомагати у вирішенні виникаючих питань;
2. під час планування щорічної відпустки надавати таким викладачам більшої частини відпустки у той період коли їх заняття не дуже важливі для підготовки офіцерів запасу;
3. переглянути можливість розпочати викладання окремих навчальних модулів в перших рік підготовки.

Дрок Л.В., к.і.н.

*Національний університет оборони
України імені Івана Черняхівського*

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ КАДРОВОГО РЕСУРСУ МЕДИЧНОЇ СЛУЖБИ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Безпосередньо на ефективне лікувально-евакуаційне забезпечення в бойових діях впливають умови, що пов'язані з організаційно-штатною структурою медичної служби військових частин (підрозділів), насамперед, з укомплектованістю їх штатної чисельності військово-медичними кадрами. Адже принцип своєчасності надання медичної допомоги військовослужбовцям на рівні тактичної ланки знаходиться в залежності від

кількісно-якісних характеристик офіцерського складу медичної служби та спроможності організації лікувально-евакуаційного забезпечення у визначені часові показники. Відповідно за таких умов зростає актуальність підготовки офіцерів медичної служби тактичної ланки.

На сьогодні некомплект молодшого офіцерського складу медичної служби на рівні медичного пункту батальйону сягає до 23 %, при чому укомплектованість лікарями складає $70 \pm 6,3$ %, з них, на $18 \pm 1,1$ % посад лікарів перебувають помічники лікарів. Кадровий ресурс, що залучається до комплектування посад молодших офіцерів у військових частинах (підрозділах) є військові лікарі-випускники УВМА та офіцери запасу медичної служби, які закінчили кафедри медицини катастроф та військової медицини вищих медичних навчальних закладів та стали на військовий облік в територіальних центрах комплектування та соціальної підтримки.

Разом з тим, аналіз обліку і призову офіцерів запасу медичної служби в ТЦК та СП вказує на прогалини в охопленні військовою підготовкою громадян України, що здобувають вищу медичну освіту. Як приклад, здобувачі вищої освіти за спеціальностями медична лабораторна діагностика та технології медичної діагностики та лікування, академічна та професійна підготовка яких, пов'язана з лабораторним діагностуванням та профілактикою захворювань людини, передбачає виконання функціональних обов'язків за кваліфікацією "лаборант (медицина)" в галузі охорони здоров'я. Разом з тим, стандарт вищої освіти України за вказаними спеціальностями передбачає рівень вищої освіти "бакалавр" та "магістр", що є перепорою при вступі до вищого військового медичного навчального закладу. Так як, на сьогодні УМВА є єдиним вищим освітнім закладом, що здійснює підготовку військових лікарів для ЗС України та інших складових сил оборони України, з числа "спеціалістів", які закінчили вищі медичні навчальні заклади.

Особливістю добору на кафедру МК та ВМ є вимога щодо ступеня вищої медичної освіти не нижче "бакалавр" та навчання у вищих медичних навчальних закладах України. Відповідно, майбутні фахівці із фізичної терапії, ерготерапії, що здобувають освіту в закладах вищої освіти, за спеціальністю "Фізична культура і спорт" залишаються поза програмою підготовки офіцерів запасу медичної служби, хоча програмні результати навчання вказаних спеціалізацій передбачають набуття загальних та спеціальних компетентностей, необхідних для здійснення заходів долікарської допомоги при порушеннях функціонування організму.

Підсумовуючи визначимо, що головними завданнями військово-медичної освіти є забезпечення Української армії кваліфікованими фахівцями з військово-медичною освітою, здатними оперативно і професійно діяти в умовах воєнного часу.

Впровадження змін до нормативно-правових документів, що визначають порядок військової підготовки громадян України за програмою підготовки офіцерів запасу медичної служби, дозволить в майбутньому розширити перелік спеціальностей і ЗВО, що залучаються до військової підготовки, а також збільшити кадровий ресурс медичної служби ЗС України.

*Камалов Є.В., доктор філософії
Національний університет оборони
України імені Івана Черняхівського*

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ПІДГОТОВКИ ОФІЦЕРІВ ЗАПАСУ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ТА ВИЩИХ ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Ухвалений курс військової реформи України на професіоналізацію Збройних Сил, розвиток ОВТ, впровадження західних стандартів підготовки, висувають підвищені вимоги до системи військової освіти держави. Системна робота Міністерства оборони України щодо вдосконалення військової освіти для її адаптації до системи підготовки військових фахівців країн-членів НАТО, свідчить про її спрямування на підвищення рівня професійної підготовки та кваліфікації офіцерів і військових фахівців ЗС України. Разом з тим, головним завданням сьогодення для системи військової освіти є створення ефективної системи підготовки військових фахівців різних освітніх рівнів та спеціальностей.

У сучасних умовах службово-бойова діяльність офіцерського складу ЗС України пов'язана із виконанням бойових завдань в зоні проведення ООС на Сході України. Це вимагає від офіцерів професіоналізму, відмінної теоретичної підготовленості, володіння практичними навичками відповідно до освітнього рівня. Однак, аналіз відгуків із військ про проходження служби молодшими офіцерами та практика участі в бойових діях на Сході України свідчать, що значна частина резервістів, в т.ч. офіцерів призваних до лав ЗС України, не мають тих професійних компетенцій, які необхідні для служби на первинних офіцерських посадах. За таких умов актуалізуються проблеми військової підготовки офіцерів запасу та шляхи її розвитку і удосконалення.

Крім того, враховуючи цілі та завдання “Концепції військової кадрової політики Міністерства оборони України до 2025 року”, щодо приведення чисельності молодших офіцерів офіцерського складу ЗС України до 59,7 %, слід зазначити, що джерелом кадрового ресурсу для комплектування посад

молодших офіцерів, є офіцери запасу, які закінчили кафедру військової підготовки, що в свою чергу, підвищує роль кафедр військової підготовки. Однак, аналіз обліку і призову офіцерів запасу в ТЦК та СП вказує на низький рівень їхньої загальновійськової та спеціальної підготовки, а також низьку мотивацію до проходження служби в ЗС України, що вимагає змін в організації освітнього процесу з цією категорією військовозобов'язаних.

Таким чином, організація підготовки офіцерів запасу, потребує вивчення основних проблем та напрацювання шляхів їх розв'язання враховуючи практичний досвід застосування військових підрозділів ЗС України в АТО (ООС), передові педагогічні напрацювання українських освітян, задля покращення професійної підготовки майбутніх офіцерів запасу, розширення можливостей для служби на первинних офіцерських посадах, та з метою напрацювання сумісності із стандартами НАТО.

Аналізуючи недоліки й суперечності організації і проведення військово-професійної підготовки офіцерів запасу на військових кафедрах ЗВО, ВВНЗ встановлено зовнішні та внутрішні фактори освітнього середовища, які впливають на організацію підготовки зазначеної категорії.

По-перше, вплив недосконалої організації та управління підготовкою офіцерів запасу. Недосконала нормативно-правова база, яка регулювала б організаційну структуру й порядок функціонування системи підготовки офіцерів запасу, неузгодженість вимог замовника щодо рівня володіння практичними навиками з завданнями та компетенціями при підготовці у цивільних вузах, а також надмірна кількість цивільних ЗВО, що уповноважені надавати військову освіту створюють передумови для надання військової освіти неналежного рівня. Крім того, вплив має відсутність замовлення МО України на підготовку офіцерів запасу за кошти державного фінансування, що разом зі зменшенням призову громадян України на військову службу за призовом осіб офіцерського складу до 300 осіб у 2021 році, впливає на набір громадян України на кафедри військової підготовки.

По-друге, проблеми організації навчально-виховного процесу підготовки офіцерів запасу. Основний дисбаланс полягає у обсягах знань, які необхідно опанувати студентам за період навчання на військовій кафедрі та у невідповідності програм підготовки цивільних фахівців за спеціальністю з тематикою підготовки за військово-обліковою спеціальністю. До того ж, форми навчання які застосовуються у ЗС України мають суттєві відмінності від форм організації навчального процесу у вищій школі. Також, існує проблема організації та проведення первинної військово-професійної підготовки під час комплексних практичних занять. Превалює недотримання плану заходів КПЗ, який визначається замовником, в частині практичної

складової коли деякі кафедри військової підготовки практичні заняття проводять виключно на базі навчального закладу, а на організацію складання та оцінювання практичних нормативів загальновійськової підготовки виділяють 1-2 дні та покладаються на інструкторів навчальних центрів. Зазначене вказує на низький рівень теоретичної підготовки майбутніх військових фахівців та слабкий зв'язок навчання на кафедрі військової підготовки з військовою практикою.

Суттєвий вплив на підготовку громадян України за програмою підготовки офіцерів запасу створюють навчально-матеріальна база та кадровий склад військових кафедр. На сьогоднішній день у більшості ВНП ЗВО майже 90 % зразків ОВТ виготовлені до 1990 року і відносяться до IV та V категорій, що можуть використовуватись лише в якості навчальних макетів. Відсутність нових зразків ОВТ практично у всіх ВНП ЗВО (за виключенням навчальних підрозділів ВВНЗ ЗС України), особливо високоточних засобів ураження, розвідки і зв'язку, не дозволяє здійснювати фахову підготовку офіцерів запасу у повній мірі. Недостатня підготовленість науково-педагогічних працівників, низький рівень комп'ютерної грамотності, обмеженість практичного досвіду чи поважний вік, а також небажання до самовдосконалення у викладачів створюють передумови до зниження ефективності підготовки майбутніх офіцерів. Також важливий вплив на організацію практичної підготовки створює недостатнє інформаційно-методичне забезпечення освітнього процесу: оснащення манекенами, мішенями, інтерактивними тренажерами, засобами імітаційного моделювання тактичної підготовки, поліграфічним устаткуванням, комп'ютерним забезпеченням.

Певні проблеми у підготовки офіцерів запасу пов'язані також з якістю кваліфікаційних характеристик, навчальних планів та програм військової підготовки. На цей час вони різняться у ВНП ЗВО та ВВНЗ навіть для однієї військово-облікової спеціальності.

Безумовно, основою для успішного навчання майбутнього офіцера є добровільний та свідомий вибір військової професії, однак, у переважній більшості студенти не повністю усвідомлюють відповідальність щодо необхідності подальшої служби і сприймають навчання на кафедрі як можливість уникнути проходження строкової військової служби в лавах ЗС України чи інших силових відомств, як можливість мати переваги для прийняття на роботу, як додаткову кваліфікацію, можливість влаштуватись на державну службу. Крім того, вибір майбутньої ВОС студенти здебільшого здійснюють без урахування інтеграції теоретичних знань та практичних навиків за спеціалізацією, отриманою ЗВО до військової освіти, що є одним з основних підходів у виборі майбутньої військової професії.

Кирилюк А.В.

*Академія Державної
пенітенціарної служби*

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ОФІЦЕРІВ ЗАПАСУ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ГЕОПОЛІТИЧНИХ ВИКЛИКІВ

Російська агресія проти України та військові конфлікти в інших частинах світу показали, що збройні сили були і залишаються інструментом досягнення політичного впливу, при цьому необхідно враховувати, що сучасна війна докорінно відрізняється від звичайних стереотипів війн і відзначається активним застосуванням новітніх систем озброєння, високоточної інтелектуальної зброї, відсутністю чітко встановлених головних напрямків дій, і головне – завуальованість участі агресора у озброєному конфлікті тощо.

Виходячи із аналізу сучасних збройних конфліктів вкрай необхідним та актуальним є питання підготовки військового резерву людських ресурсів взагалі і особливо офіцерських кадрів зокрема, що пов'язано із навчанням громадян України за програмою підготовки офіцерів запасу, як складової частини професійної освіти в Україні.

Провівши аналіз стану підготовки офіцерів запасу в зарубіжних країнах слід зазначити, що біля однієї третини кадрових офіцерів збройних сил проходили навчання на курсах позавійськової підготовки при цивільних навчальних закладах за такими напрямками: позавійськова підготовка для професійних армій і підготовка офіцерів резерву для збройних сил, що комплектуються за змішаною системою. Ці напрями, на жаль, не мають відображення в Україні. Саме тому ми вважаємо, що у зв'язку з впровадженням у ЗС України стандартів НАТО необхідно врахувати та впроваджувати досвід підготовки офіцерських кадрів в системах військової освіти країн-членів Альянсу.

В свою чергу слід вказати, що сьогодні військова підготовка громадян України взагалі, та безпосередньо, на кафедрі Академії Державної пенітенціарної служби здійснюється з метою формувань професійних знань, умінь та навичок військової підготовки, психологічної підготовки, військово-ідеологічного виховання майбутніх офіцерів та включає освітню, виховну, методичну та наукову діяльність і здійснюється у формі навчальних занять, самостійної роботи, практичної підготовки, навчального збору, контрольних заходів.

Климчук І.О., к.п.н.

*Національний університет оборони
України імені Івана Черняхівського*

КОРУПЦІЙНІ РИЗИКИ КАДРОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ

*Протистояти корупції і тиранії треба
до того, як вони оволодіють нами.
Краще взагалі не пускати вовка до кошари,
ніж сподіватися, що зможеш вирвати йому
зуби і кігті після того, як він туди зайде...*

Томас Джефферсон

У статті 17 Конституції України визначено, що основним показником обороноздатності країни та ефективності державного управління у військовій сфері є спроможність особового складу ЗС України виконувати покладені на нього завдання по захисту цілісності та недоторканості нашої держави.

Закон України про державну службу трактує державну кадрову політику як систему організаційних, правових та інших заходів уповноважених державою суб'єктів щодо формування кадрового забезпечення, тобто укомплектування підготовленими фахівцями органів, які забезпечують виконання функцій держави. Відповідно кадрова політика у сфері оборони – це сукупність принципів, напрямів, форм і методів діяльності суб'єктів публічного управління сферою оборони, спрямованої на створення цілісної системи формування, підготовки, ефективного використання військового персоналу відповідно до потреб сектора національної безпеки та оборони.

Корупційні ризики кадрової політики в оборонній сфері є одним з ключових питань, пов'язане з тим, що корупція в даній сфері діяльності має прямий на обороноздатність держави.

Саме початок окупації АР Крим та агресії Російської Федерації на сході України в 2014 році, провальні військові операції продемонстрували професійну неготовність командування всіх рівнів до ведення повномасштабної війни на території України.

Як зазначає кандидат юридичних наук В.В. Сокурєнко головною метою військової кадрової політики є створення сприятливих умов для служби у Збройних Силах, за яких військовослужбовець міг би реалізувати свої

здібності, потреби та інтереси, а також забезпечити високий рівень бойової готовності військ.

У МО України та Збройних Силах завдання щодо спрямування та координації антикорупційної роботи покладено на Управління з питань запобігання та виявлення корупції. Важливою складовою роботи управління є формування переліку пріоритетних корупційних ризиків. Наразі визначено сім проблемних питань які потребують невідкладного реагування. Зменшення корупційних ризиків у сфері кадрового менеджменту, шляхом використання автоматизованого рейтингу військовослужбовців.

Найбільш складним питанням під час здійснення кадрового менеджменту вважається оцінка його ефективності, тобто визначення конкретних результатів реалізації кадрової політики на підставі застосування елементів кадрового менеджменту.

Ефективність кадрового менеджменту можна оцінити за допомогою критерію, що характеризує можливість підтримувати готовність ЗС України до виконання покладених на них завдань за кількісними та якісними показниками забезпечення особовим складом (чисельністю, якістю укомплектування, рівнем професійної та морально-психологічної підготовки тощо).

Основні зусилля кадрового менеджменту мають бути зосереджені на ефективному використанні особового складу, що полягає в можливості забезпечити потреби ЗС України в персоналі в будь-який час, в будь-якому місці та необхідної кваліфікації.

Головною метою військової кадрової політики є створення умов для гарантованого та якісного комплектування Збройних Сил персоналом, спроможним виконувати завдання за призначенням, і його ефективне використання.

Від кадрової політики ЗС України залежить: ефективність виконання завдань Збройними Силами; рівень взаємодії ЗС України з міжнародними організаціями, що своєю діяльністю сприяють міжнародній безпеці; рівень довіри населення.

На ефективність проведення та реалізації військової кадрової політики впливають такі фактори: національні інтереси та політика держави у сфері національної безпеки і оборони; державна кадрова політика; економічні, внутрішньополітичні, соціальні, демографічні, національно-культурні реалії розвитку суспільства.

Можна визначити наступні причини корупції в ЗС України: недостатній контроль за службовою діяльністю підлеглих; некритичне ставлення до військовослужбовців, що проходять службу у ЗС України тривалий час;

негативний приклад корупційних дій керівництва; безкарність осіб, які були викриті під час скоєння корупційних дій.

Найбільш типовими формами корупції в кадровій політиці оборонної сфери є: вимагання або надання неправомірної вигоди за прийняття кадрового рішення; вплив задля прийняття необхідного кадрового рішення; залучення (обов'язковий призов) на військову службу; просування по службі; підготовка та освіта майбутніх військовослужбовців, освіта вищого рівня; направлення за кордон для обміну військовим досвідом “військовий туризм”; призначення на роботу за кордоном; управління службовою кар'єрою особового складу; заробітна плата, додаткові виплати, засоби забезпечення особового складу.

Нині Міністерство оборони розробило та запровадило нову Концепцію військової кадрової політики Міноборони України на період до 2025 року. Міністр оборони Андрій Таран коментуючи підписаний наказ заявив що розроблено та введено в дію не просто концепцію, а дороговказ яким шляхом розвиватимуться Збройні Сили наступні чотири роки. На думку Міністра, завдяки системному та скрупульозному підходу до реалізації Концепції вдасться досягти амбітної мети: підготувати високо мотивованих фахових військовослужбовців, запровадити людиноцентричний підхід в управлінні кар'єрою військового. У результаті, соціально та фінансова привабливість ЗС України підвищать престиж військової служби.

Коршок В.

*Національний університет оборони
України імені Івана Черняхівського*

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ВИКЛАДАННЯ ЗАГАЛЬНОВІЙСЬКОВИХ ДИСЦИПЛІН СТУДЕНТАМ КАФЕДР ВІЙСЬКОВОЇ ПІДГОТОВКИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Говорячи про проблемні питання у викладанні загальновійськових дисциплін неможливо обійти два, на мою думку, найголовніших проблемних питання, вирішення яких докорінно може змінити рівень підготовленості майбутніх офіцерів запасу та їх вмотивованість до подальшої служби у ЗС України.

По-перше, сучасний стан навчально-матеріальної бази по загальновійськовим дисциплінам не відповідає сучасним вимогам підготовки офіцерів запасу. На сьогодні вона технічно і морально застаріла. Але тут немає провини військових кафедр. Зміцнення та модернізація матеріально-технічної бази та інфраструктури освітніх установ з підготовки офіцерів запасу,

оснащення їх сучасним обладнанням, приладами і матеріалами для забезпечення підвищення якості навчального процесу та підтримки вузівської науки повинно здійснюватися замовником за напрямком підготовки.

По-друге, істотний вплив на якість підготовки студентів надає відповідний науковий рівень, підготовленість і компетентність керівного і викладацького складу, їх практичне виконання обов'язків під час захисту Батьківщини у ході проведення АТО (ООС) або участі в інших бойових діях на території інших держав.

На превеликий жаль менше половини викладацького складу мають можливість на особистих прикладах продемонструвати студентам, майбутнім офіцерам, важливість знання загальновійськових дисциплін у бойовій діяльності. Можна констатувати, що заходи по якісному комплектуванню викладацького корпусу, збереженню наукового та практичного потенціалу на кафедрах військової підготовки до корінного перелому негативних тенденцій поки не привели. Від професійної майстерності залежить якість освіти майбутніх офіцерів, випускників університету. Знання свого предмета не тільки в обсязі програми, а значно ширше і глибше є необхідним.

*Лойшин А.А., доктор філософії
Головна інспекція
Міністерства оборони України*

РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТ В СИСТЕМІ ЗАГАЛЬНОВІЙСЬКОВОЇ ПІДГОТОВКИ ОФІЦЕРІВ ЗАПАСУ ДЛЯ ПОТРЕБ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Станом на сьогодні, в системі МО України та ЗС України активно впроваджується оборонне планування, що відповідає найкращим практикам НАТО, які ґрунтуються на методі оборонного планування на основі спроможностей та методології програмно-проектного менеджменту.

Відповідно до зазначеного, в оборонному відомстві, розроблено (впроваджено) низку військових стандартів, у тому числі: “Оборонне планування. Програмно-проектний менеджмент. Управління проектами” (ВСТ 01.040.011), “Оборонне планування. Програмно-проектний менеджмент. Управління програмою/підпрограмою проектів” (ВСТ 01.040.010), “Управління ризиками. Керівництво з управління ризиками в програмах закупівель” (ВСТ 01.054.001) тощо.

Інтеграція управління ризиками у службовій діяльності є вимогою найкращих міжнародних практик сучасного менеджменту.

Відповідно до рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20 серпня 2021 року “Про Стратегічний оборонний бюлетень України” введеного в дію Указом Президента України від 17 вересня 2021 року № 473/2021, передбачено виконання завдання 1.1.6 “Забезпечення ефективного внутрішнього контролю та управління ризиками” на засадах демократичного цивільного контролю, інших принципах і стандартах НАТО”.

Проведення інспекційних заходів, внутрішніх аудитів та інших перевірок в системі МО України підтверджує фрагментарну обізнаність у предметній сфері учасників внутрішнього контролю та управління ризиками.

Тому, існує необхідність включення до освітніх програм з підготовки військових фахівців на всіх рівнях військової освіти навчальної дисципліни за напрямом ризик-менеджменту, тим більше, на тактичному рівні. У подальшому, це матиме, позитивний вплив на хід підготовки та повноту засвоєння навчального матеріалу на оперативному та стратегічних рівнях військової освіти, у контексті вивчення підходів з управління ризиками на етапах оборонного планування та у процесі ресурсного менеджменту.

Розуміння підходів до застосування інструментів ризик-менеджменту дозволяє поступово розширювати обізнаність у ході просування по службі між тактичним, оперативним та стратегічним рівнем займаних військовослужбовцем посад, що супроводжується практичною здатністю організувати внутрішній контроль та управління ризиками на всіх рівнях військового управління.

Також, у ході підготовки студентів за напрямом офіцерів запасу доцільно передбачити вивчення засад організації та здійснення внутрішнього контролю та управління ризиками шляхом викладання окремої навчальної дисципліни. Це дозволить закласти необхідний фундамент обізнаності з питань внутрішнього контролю та управління ризиками, що стане у нагоді при вступі до лав ЗС України, тим більше, у ході виконання обов’язків за посадами у сфері ресурсного менеджменту.

*Ніколайчук Л.Г., к.т.н., доцент,
Манзяк О.М.*

*Національна академія сухопутних
військ імені гетьмана Петра
Сагайдачного*

**ПРОБЛЕМИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС
НАВЧАННЯ НА КАФЕДРАХ ПІДГОТОВКИ ОФІЦЕРІВ ЗАПАСУ**

Якщо говорити про сучасні умови навчання, то велика увага приділяється самостійній роботі, особливо, враховуючи карантин і дистанційне навчання у всіх ЗВО і також ВВНЗ, або цивільних вузів, до складу яких входять кафедри підготовки офіцерів запасу.

Самостійна робота – це організована викладачами активна діяльність студентів (курсантів, слухачів), спрямована на виконання поставленої дидактичної мети в спеціально відведений для цього час.

Дидактичні цілі – пошук знань, їх осмислення, закріплення, формування та розвиток умінь і навичок, узагальнення і систематизація знань, розвиток самостійності мислення, здатності до самоорганізації.

Сьогодні, на жаль, наші майбутні офіцери запасу дуже проблемно досягають цих цілей, а саме важко сприймають загальновійськовий матеріал в умовах дистанційного навчання, обмежено працюють позааудиторно (самостійно між онлайн-парами). Позааудиторна робота – це навчальна діяльність, спрямована на вивчення й оволодіння матеріалом навчального предмета без безпосередньої участі викладача: засвоєння матеріалу теми, яка розглядається на онлайн-лекції (робота з конспектом лекції, рекомендованою навчальною літературою); конспектування фундаментальних робіт відповідно до програми навчальної дисципліни та ін.

На ефективність самостійної роботи впливає керівництво нею викладача, яке охоплює: планування самостійної роботи студентів; формування в них потреб і мотивів до активної, творчої самостійної роботи; навчання студентів основам самостійної роботи; контроль за виконанням навчальних завдань.

Практика показала, що після 1-го року навчання в дистанційному режимі на кафедрі підготовки офіцерів запасу, як би не намагався викладач все дати, навчити, заохотити, мотивувати, студенти не виконують всього об'єму самостійної роботи і тому отримують низький відсоток якісних знань. Таким чином, сьогодні ця проблема стоїть гостро і потребує нагального визначення шляхів вирішення.

*Олійник П.В., д.фарм.наук, професор,
Чаплик В.В., к.мед.наук, доцент
Львівський національний медичний
університет
імені Данила Галицького*

ПСИХОЛОГІЧНА ПІДГОТОВКА ОФІЦЕРІВ МЕДИЧНОЇ СЛУЖБИ ЗАПАСУ

Ефективність організації медичного забезпечення військ буде залежати не тільки від рівня професійної, а також і психологічної підготовленості

військових лікарів до виконання своїх обов'язків. В умовах збройних конфліктів інтенсивність впливу на людину зовнішніх і внутрішніх чинників збільшується настільки, що викликає зміни її психологічного стану. В бойових умовах завжди існує небезпека для життя і здоров'я, що позначається на інтенсивності стресової реакції і можливості виконання фахівцем його функціональних обов'язків. Професійна і психологічна готовність до дій в бойових умовах обумовлює наявність у фахівця не тільки професійно важливих знань і умінь, а також навичок психологічного подолання стресу.

Встановлено, що для виконання професійних обов'язків в умовах воєнного часу військові лікарі повинні володіти раціоналізмом мислення, психологічною стійкістю і достатнім рівнем знань та практичних навичок. Це пов'язано з тим, що виконання функціональних обов'язків в бойових умовах передбачає обмеження ресурсів, дефіцит інформації і часу на прийняття адекватного рішення, високу відповідальність за виконання завдань, від яких залежить життя постраждалих людей.

Сучасна підготовка офіцерів медичної служби запасу повинна передбачати наявність особливих знань і умінь, до яких належать: знання особливостей виникнення і розвитку різноманітних воєнних конфліктів, їх можливі наслідки; уміння виконувати звичайні професійні дії, не погіршуючи їх якість під впливом будь-яких чинників; уміння діяти без розгубленості і успішно виконувати функціональні обов'язки в умовах непередбачуваності і дефіциту інформації.

Професійна компетентність військових лікарів є інтегрованим результатом навчальної діяльності і формується під час навчання у навчальному закладі. Тому, кваліфікаційна характеристика офіцерів медичної служби запасу повинна містити професійні компетенції, які стосуються їх психологічної готовності до дій в умовах збройних конфліктів і обумовлюють наявність навичок психологічного подолання стресових станів.

*Петров В.А., ад'юнкт
Національний університет оборони
України імені Івана Черняхівського*

**ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ОРГАНІЗАЦІЮ ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ В
СИСТЕМІ ЗАГАЛЬНОВІЙСЬКОВОЇ ПІДГОТОВКИ ГРОМАДЯН
УКРАЇНИ, ЯКІ НАВЧАЮТЬСЯ ЗА ПРОГРАМОЮ
ПІДГОТОВКИ ОФІЦЕРІВ ЗАПАСУ**

Система загальновійськової підготовки – це сукупність функціонально взаємопов'язаних елементів, які взаємодіючи між собою сприяють досягненню основної мети загальновійськової підготовки – підготовка всебічно розвинутих, морально стійких, дисциплінованих, високопрофесійних майбутніх офіцерів запасу, які володіють знаннями, навичками та уміннями із загальновійськових питань, необхідних для успішного виконання завдань за призначенням.

Організація вогневої підготовки – діяльність суб'єктів підготовки, спрямована на продумане, планове, систематичне і всебічно забезпечене навчання та виховання громадян України, які навчаються за програмою підготовки офіцерів запасу.

Організація вогневої підготовки включає:

- планування та проведення вогневої підготовки;
- всебічне забезпечення вогневої підготовки;
- керівництво вогневою підготовкою.

На організацію вогневої підготовки в системі загальновійськової підготовки офіцерів запасу впливають наступні фактори:

Фактори, що пов'язані з плануванням вогневої підготовки

- відповідність змісту та результатів навчання програмі військової підготовки та кваліфікаційній характеристиці офіцера запасу відповідної військово-облікової спеціальності;
- відповідність проведення занять тематичним планам та графіку-календарю навчального процесу;
- повнота виконання навчальних планів і програм підготовки;
- повне та якісне виконання і послідовність вивчення розділів, модулів (змістових модулів) програми військової підготовки з раціональним використанням навчально-матеріальної бази;
- планування занять з вогневої підготовки в комплексі з вивченням питань бойового застосування підрозділів в сучасному загальновійськовому бою;
- якісне планування самостійної роботи;
- своєчасна організація планової системи тренувань з використанням навчальної матеріально-технічної бази;

Фактори, що пов'язані з всебічним забезпеченням вогневої підготовки

- наявність, пропускна спроможність і віддалення об'єктів польової навчальної матеріально-технічної бази;
- наявність сучасних зразків озброєння та стрілецької зброї;
- впровадження в освітній процес інноваційних комп'ютерних програм;

- недостатньо високий рівень професійно-методичної підготовки науково-педагогічних працівників та наявним рівнем їхнього професіоналізму;

Фактори, що пов'язані з керівництвом вогневою підготовкою

- ефективність застосування педагогічних та інформаційних технологій;
- поєднання різних форм, методів навчання і видів занять, постійний їх розвиток на основі аналізу результатів підготовки та впровадження передового досвіду;
- повнота та якість навчально-методичного забезпечення вогневої підготовки;
- постійне узагальнення передового досвіду підготовки і впровадження його у практичну складову підготовки;

Врахування вищезазначених факторів дозволяє:

- якісно здійснити планування занять з вогневої підготовки;
- встановити найбільш доцільні форми і методи навчання;
- закріпити досягнуті результати і визначити шляхи удосконалення рівня компетентностей з вогневої підготовки.

*Серветник Р.М., к.пед.н., с.н.с.
Національний університет оборони
України імені Івана Черняхівського*

МІСЦЕ ЗАГАЛЬНОВІЙСЬКОВОЇ ПІДГОТОВКИ В СУЧАСНИХ ПРОГРАМАХ ВІЙСЬКОВОЇ ПІДГОТОВКИ ГРОМАДЯН

Питання ефективного резерву сучасних офіцерських кадрів запасу у будь-якій державі є пріоритетним у концептуальному баченні щодо призначення та використання власних Збройних Сил. Аналіз бойових дій на сході України свідчить про те, що сучасна війна докорінно відрізняється від її звичайних стереотипів, вона розкрила цілу низку суттєвих проблем, які стосуються саме системи підготовки офіцерських кадрів, в тому числі і офіцерів, які призиваються із запасу.

Аналізуючи отриманий досвід, маємо можливість стверджувати, що загальновійськова підготовка особового складу військового резерву ЗС України, в тому числі і офіцерів, призваних із запасу, знаходиться на недостатньому рівні. Навчаючись за програмою підготовки офіцерів запасу студентам слід усвідомлювати той факт, що війна яка триває на сході України має навчати тому, як потрібно воювати. Адже в складній обстановці бою потрібно діяти самостійно, приймати рішення та нести за них відповідальність

– не очікуючи рішень та команд старших начальників. Молоді офіцери не звикли до того, що вони вирішують долю інших людей, особливо коли посилають їх на виконання бойових завдань, пов'язаних з небезпекою для життя. За цих умов пріоритетом держави стає ретельне та реальне вдосконалення загальновійськової підготовки офіцерських кадрів запасу у системі вищої військової школи, пошук нових форм і методів, а особливо – забезпечення ефективного регулювання цього процесу.

Опираючись на отримані аналітичні показники ми вбачаємо, що загальновійськова підготовки громадян на кафедрі військової підготовки повинна стати на інтенсивний шлях. Тому спрямування основних зусиль на вирішення завдання “навчити вчитися самостійно”, оскільки з перших днів військової служби існує потреба бути всебічно підготовленим до дій у реальних бойових умовах, знати і вміти як управляти, бути спроможним приймати рішення в умовах швидко і раптово змінюваної обстановки і впевнено командувати підлеглими, проявляючи сформовані в ході навчання і служби свої професійні якості.

Загальновійськова підготовка повинна відповідати вимогам перспективної, випереджальної військової підготовки, зумовлених постійним удосконаленням сучасного озброєння й бойової техніки, а офіцери запасу, яких готують на кафедрі військової підготовки, повинні мати глибокі теоретичні знання не лише конструкції відповідних зразків озброєння й бойової техніки, перспектив їхнього розвитку і бойового застосування, фізичних явищ і процесів, що відбуваються під час її експлуатації, але й володіти управлінськими компетенціями та сформованими командирськими навичками та лідерськими якостями. Тільки за наявності такого рівня компетенцій громадянин здатен у найкоротший час освоїти й усвідомлено виконувати усі службові обов'язки у військах.

Це досягається кропіткою роботою за узгодженням навчальних і тематичних планів проходження загальнонаукових і спеціальних навчальних дисциплін, тем і навіть окремих питань із цивільними ЗВО, складанням структурно-логічних схем навчання громадян, у яких відображається взаємозв'язок навчальних дисциплін і, зокрема, військово-спеціальних із тактико-спеціальними та загальновійськовими спеціальними дисциплінами за змістом і термінами навчання.

Перед загальновійськовою підготовкою в сучасних програмах військової підготовки громадян виникають нові завдання, а саме:

конкретизація завдань щодо її місця і ролі в системі військової підготовки та освітнього процесу ВВНЗ;

обґрунтування наукових позицій змісту навчальних програм спеціальних дисциплін, визначення послідовності проведення занять із

загальновійськових дисциплін в комплексі з навчальними заняттями спеціальних дисциплін (цикл практичної та професійної підготовки);

визначення шляхів реалізації принципів навчання, обґрунтування форм і методів відповідно до мети та змісту загальновійськової підготовки;

формулювання вимог до навчально-матеріальної бази та визначення напрямків її вдосконалення;

відпрацювання шляхів вдосконалення методичної підготовки науково-педагогічного складу та курсових офіцерів, які залучаються до проведення занять з загальновійськової підготовки;

посилення військової складової в системі підготовки майбутнього офіцера запасу.

З метою реалізації цих завдань та забезпечення підвищення ефективності загальновійськової підготовки, на кафедрі військової підготовки НУОУ ім. Івана Черняхівського організовано активний пошук перспективних методик навчання майбутніх офіцерів запасу.

Вирішити їх можливо шляхом інтегрованого підходу до планування загальновійськової підготовки, що допоможе тим хто навчається за програмою підготовки офіцерів запасу реалізувати набуття додаткових професійних компетентностей, необхідних для належного виконання військового обов'язку в запасі у мирний час, обов'язків військової служби у воєнний час та для майбутньої професійної діяльності.

*Стукаліна Н.Т., к.і.н., доцент
Національна академія сухопутних
військ імені гетьмана Петра
Сагайдачного*

ВНУТРІШНЯ МОТИВАЦІЯ – ЗАПОРУКА ПРАГНЕННЯ ОФІЦЕРІВ ЗАПАСУ ДО ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ

Актуальною проблемою підготовки офіцерів запасу є незначна кількість студентів, які після завершення навчання за програмою підготовки офіцерів запасу бажають вступити на військову службу, хоча вони отримують відповідну військово-облікову спеціальність і військове звання “молодший лейтенант запасу”. У переважній більшості студенти прагнуть мати переваги для прийняття на роботу, маючи додаткову кваліфікацію, влаштуватись на державну службу, не бути призваними на строкову військову службу осіб рядового і старшинського складу.

Хоча існуюча система підготовки офіцерів запасу створена в першу чергу для забезпечення військових формувань необхідною кількістю підготовлених кадрів, проходження військової служби у військовому резерві ЗС України, для виконання військового обов'язку в запасі, а при потребі – вступу на військову службу за призовом або за контрактом осіб офіцерського складу.

Визначити мотивацію студента при вступі в заклад вищої освіти для здобуття відповідної військово-облікової спеціальності практично неможливо. Тому основним завданням освітнього процесу поряд із набуттям майбутніми офіцерами запасу професійних компетенцій повинно бути формування загально соціальних цінностей і компетенцій: патріотизму, почуття обов'язку перед державою захистити суверенітет та незалежність України, тобто відповідних морально-ділових якостей.

В період продовження гібридної агресії Російської Федерації проти України захист держави продовжує залишатися основною функцією держави. Відповідно до вимог Закону України “Про військовий обов'язок і військову службу”, у разі потреби згідно п.10.1 Інструкції про організацію виконання Положення про проходження громадянами України військової служби у ЗС України, відповідно до наказу Міністра оборони України офіцери запасу віком підлягають призову на військову службу за призовом осіб офіцерського складу. Тому важлива якісна підготовка і внутрішня мотивація.

*Таран В.І., Лячин С.В.,
Дядюшкін О.В.*

*Національна академія сухопутних
військ імені гетьмана Петра
Сагайдачного*

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ОБЛІКУ ТА ВИКОРИСТАННЯ В ТЦК ТА СП ОФІЦЕРІВ ЗАПАСУ, ЯКІ ЗАКІНЧИЛИ КАФЕДРУ ЗАГАЛЬНОВІЙСЬКОВОЇ ПІДГОТОВКИ І ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Практика комплектування збройних сил країн НАТО молодшим офіцерським складом за рахунок випускників закладів вищої освіти, де до 40 відсотків посад комплектуються за їхній рахунок, висвітлює перспективні напрями розвитку цього питання в ЗС України.

В сучасних умовах комплектування ЗС України молодшим офіцерським складом стоїть досить гостро. Відповідно до “Концепції військової кадрової політики Міністерства оборони України до 2025 року”, затвердженої

14 вересня 2021 року, має бути оптимізоване співвідношення чисельності офіцерів, що відповідатиме: генералів – 0,3%, старших офіцерів – 40%, молодших офіцерів – 59,7%. Значна частина ресурсу, що залучається до комплектування посад молодших офіцерів, це офіцери запасу, які закінчили кафедру загальновійськової підготовки та встали на військовий облік в ТЦК та СП, що суттєво підвищує роль кафедр. Разом з тим, аналіз обліку і призову офіцерів запасу, які закінчили кафедри загальновійськової підготовки, в ТЦК та СП показує низький рівень їхньої загальновійськової та спеціальної підготовки, відсутність бажання проходити службу в ЗС України, і водночас недостатню мотивацію зі сторони держави, що потребує змін в організації роботи з цією категорією військовозобов'язаних.

Для вирішення зазначених проблемних питань необхідно:

- підготовку офіцерів на кафедрах проводити за необхідними ВОС та в обсягах визначених державним замовленням;
- випускники кафедр, незалежно від статі, повинні проходити військову службу за призовом осіб офіцерського складу;
- до проведення занять залучати військовослужбовців профільних військових частин та навчальних закладів;
- один раз на півріччя проводити п'ятиденні навчальні збори на базі профільних військових частин (під час зборів з резервістами, навчальних зборів з підготовки фахівців дефіцитних спеціальностей);
- обов'язкова участь майбутніх офіцерів у спортивних секціях

Хіврич О.В. к.в.н.,

Альошин Ю.І.

*Національний університет оборони
України імені Івана Черняховського*

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ЗАГАЛЬНОВІЙСЬКОВОЇ ПІДГОТОВКИ ОФІЦЕРІВ ЗАПАСУ

На сьогодні в Україні система військової підготовки офіцерів запасу залишається досить масштабною. Однак існує цілий ряд значущих проблем.

По-перше, територіальний дисбаланс розташування кафедр військової підготовки ЗВО, ВВНЗ, де здійснюється підготовка офіцерів запасу.

По-друге, дисбаланс можливостей вибору ВОС, за якими проводиться підготовка офіцерів запасу кафедрами військової підготовки ЗВО, ВВНЗ в регіонах.

По-третє, істотною проблемою соціально-економічного характеру є підготовка на кафедрах військової підготовки за рахунок юридичних або фізичних осіб.

По-четверте, невирішеними є адміністративно-процедурні складнощі, перш за все, проходження військово-лікарської комісії.

По-п'яте, не до кінця врегульованою залишається загально соціальна проблема “ейджизма”, що пов'язана з віковими обмеженнями для проходження підготовки за програмою підготовки офіцерів запасу і отримання первинного офіцерського звання особами до 40 років, а в окремих випадках, як в київському НТУ, навіть 35 років.

Окреме місце займає проблема підготовки офіцерських кадрів для військ Територіальної оборони України. Перш за все, це специфіка завдань та особливості виконання завдань підрозділами ТРО (охорона важливих об'єктів інфраструктури, боротьба з незаконними збройними формуваннями та диверсійно-розвідувальними групами та ін.), що знаходиться на межі функціональних завдань ЗС України і Національної гвардії України, де структура підрозділів ТРО України не передбачає, зокрема, повноцінних танкових та артилерійських підрозділів. Крім того, основний кадровий склад регіональних підрозділів системи ТРО України (область – бригада, район – батальйон) це немолоді особи (40-55 років), але дійсно мотивовані до служби у військовому резерві патріоти з активною громадянською позицією і чималим життєвим досвідом.

Таким чином, вищевикладене підводить до попереднього висновку, що система підготовки офіцерів запасу, наразі діюча в Україні, недостатньо відповідає ні “внутрішнім” характеристикам і запитам українського суспільства, ні “зовнішнім” умовам протистояння України і Росії в “гібридній війні” та вимагає принципового реформування.

Черняєв С.І.

*Житомирський військовий інститут
імені С.П. Корольова*

ПРОБЛЕМИ ДИСТАНЦІЙНОЇ ФОРМИ ЗАГАЛЬНОВІЙСЬКОВОЇ ПІДГОТОВКИ ОФІЦЕРІВ ЗАПАСУ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Майже вісім років уся світова спільнота спостерігає за подіями, що склалися в Україні. Усім світом визначено, що проти України здійснюється агресія шляхом розв'язування війни принципово нового типу, який фахівці охрестили “спливаючою” або “багатовекторною” війною. Мова йде про

військову небезпеку особливого роду, до відбиття якої багато держав, їх передова військова наука, потужні регулярні армії й сили внутрішньої безпеки часто виявлялися якось незрозуміло непередготовленими.

Актуальність цих питань викликана тим, що загрози, які виникають для світового співтовариства випереджають адекватне реагування на них. Разом з тим, світова практика показує, що збройні сили самі по собі не в змозі ліквідувати кризову ситуацію, породжену політичними, соціальними, етнічними й іншими протиріччями. Вони здатні лише створити необхідні передумови для нормалізації обстановки.

В доповіді викладені погляди військових фахівців на особливості та умови дистанційної форми загальновійськової підготовки майбутніх офіцерів в сучасних умовах, пов'язаних із специфічними завданнями ЗС України в умовах гібридної війни, впливу карантинних заходів пандемії коронавірусу SARS-CoV2.

Україні в теперішній час потрібна інноваційна армія, у якій питанням професіоналізму й компетентності військовослужбовців, у першу чергу до офіцерського корпусу, пред'являються вимоги найвищого рівня. Сутність даних вимог – спрямованість системи освіти на всебічний розвиток фахівців з урахуванням особистих якостей і здібностей й формування практичних умінь по виконанню професійних завдань. Дистанційна форма навчання у системі військової освіти призвана вирішувати специфічні завдання, які важко досягнути при звичайних формах навчання і які відносяться до впровадження нових педагогічних технологій навчання, застосування засобів телекомунікаційного зв'язку, розвитку творчої складової освіти, створення віртуального інформаційно-освітнього середовища.

НАПРЯМ 2. ШЛЯХИ РОЗВ'ЯЗАННЯ ПРОБЛЕМНИХ ПИТАНЬ ОРГАНІЗАЦІЇ ЗАГАЛЬНОВІЙСЬКОВОЇ ПІДГОТОВКИ ОФІЦЕРІВ ЗАПАСУ ДЛЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

*Волошенко А.В., д.е.н., доцент
Національний університет оборони
України імені Івана Черняховського*

ІНФОРМАТИЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ПІДГОТОВКИ ОФІЦЕРІВ ЗАПАСУ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОГО НАПРЯМУ

Підготовка сучасних фахівців фінансово-економічної сфери як цивільного, так і військового напрямку, неможливе без використання в освітньому процесі сучасних інформаційних технологій. Адже вказана сфера будується на формуванні та реалізації значних масивів інформації, що пов'язане з потребою застосування різноманітного програмного забезпечення для здійснення накопичення, обробки, пошуку та збереження інформації з фінансово-господарської діяльності та про виконанні господарські операції. Пандемія 2020 року яка призвела до активного застосування дистанційної форми навчання, довела, що виконання суспільного замовлення на підготовку фахівців сьогодні залежить як від технічної оснащеності військових навчальних закладів електронно-обчислювальною технікою з відповідним периферійним обладнанням, навчальним, демонстраційним обладнанням яке функціонує на базі засобів нових інформаційних технологій, так і від готовності студентів (курсантів) до сприйняття постійно зростаючого потоку навчальної інформації.

Застосування інформаційних технологій у навчально-виховному процесі підготовки військових фахівців фінансово-економічного напрямку є перспективним через інтенсифікацію всіх його рівнів:

- підвищення ефективності та якості процесу навчання за рахунок реалізації можливостей засобів нових інформаційних технологій;
- забезпечення спонукальних мотивів, що обумовлюють активізацію пізнавальної діяльності (наприклад, за рахунок комп'ютерної візуалізації навчальної інформації, моделювання ситуацій наближених до дійсності, можливості управління, вибору режиму навчальної діяльності);
- поглиблення міждисциплінарних зв'язків за рахунок використання сучасних засобів обробки інформації, зокрема аудіовізуальної, при вирішенні завдань різних предметних областей.

Підсумовуючи визначимо, що інформаційні технології під час підготовки майбутніх військових фахівців фінансово-економічного напрямку можуть бути використані в якості засобу навчання та інструменту пізнання навколишньої дійсності; засобу розвитку особистості студента (курсанта); об'єкту вивчення (наприклад, в рамках освоєння Excel); засобу інформаційно-методичного забезпечення і управління навчально-виховним процесом; засобу комунікацій (наприклад, застосування платформи дистанційного навчання); засобу автоматизації процесів контролю та корекції результатів навчальної діяльності; засобу автоматизації процесів обробки результатів експерименту і управління навчальним обладнанням; засобу організації інтелектуального дозвілля, розвивальних ігор та ін.

*Ворошилов С.В., к.в.н., доцент
Харківський національний
університет Повітряних Сил
імені Івана Кожедуба*

ОБГРУНТУВАННЯ ПІДГОТОВКИ ОФІЦЕРІВ ЗАПАСУ ЗА КОНТРАКТОМ В СТРУКТУРІ ВИДОВИХ ВВНЗ ВІД ІНШИХ ВІЙСЬКОВИХ КАФЕДР ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Досвід проходження військової служби офіцерами, які призвані із запасу після закінчення кафедр військової підготовки за програмою офіцерів запасу при ЗВО показує, що рівень військово-спеціальної та загальновійськової підготовки цих офіцерів знаходиться на низькому рівні. Причини цього є відсутність єдиного системного підходу до підготовки, недостатнє оснащення навчально-матеріальної бази та низьке навчально-методичне забезпечення.

Вважаємо, що перевагами підготовки офіцерів запасу у ВВНЗ МО України є:

1. Морально-психологічний аспект. Постійне знаходження під час занять на території військової частини ВВНЗ в умовах повсякденної діяльності виховує у студентів почуття дисциплінованості та відповідальності за дотримання форми одягу та військової ввічливості, сприяє вихованню майбутніх офіцерів у дусі поваги до Статутів ЗС України;

2. Кваліфікація науково-педагогічних працівників. Знаходження науково-педагогічних працівників факультету підготовки офіцерів запасу за контрактом в єдиній системі ВВНЗ, дозволяє постійно підвищувати свої професійні знання та навички шляхом постійного обміну професійною інформацією, участі у заходах ВВНЗ по підвищенню кваліфікації викладачів, оперативне отримання нових керівних документів та новітньої інформації про

зміни в організації діяльності ЗС України. Крім того, відкриває можливість залучення діючих військовослужбовців з числа керівного складу та науково-педагогічних працівників, які мають досвід бойових дій в АТО (ООС) для проведення окремих занять за найбільш важливими темами та надання рекомендацій з урахуванням сучасних вимог до рівня підготовки офіцера запасу.

3. Навчально-матеріальна база. Під час занять використовується спеціалізована навчально-матеріальна база ВВНЗ, яка дозволяє наблизити підготовку до реальних умов, практичні заняття проводяться на реально діючих та обладнаних згідно вимог керівних документів об'єктах військової інфраструктури.

Можливість практично працювати на зразках ОВТ, які є на озброєнні та знаходяться у ВВНЗ, а у разі необхідності під час проведення навчальних зборів та комплексних практичних занять рішенням начальника ВВНЗ для допомоги залучати кваліфікованих інструкторів практичного навчання з числа постійного складу університету.

Наявність у ВВНЗ навчальних та бойових зразків стрілецької зброї, боєприпасів та іншого зняття значно зменшує час на підготовку до занять (зброя зберігається в підрозділах забезпечення навчального процесу та її отримання здійснюється безпосередньо перед початком занять на одній території), що спрощує процес організації та проведення практичних стрільб.

4. Забезпечення спеціалізованою літературою та інформаційними матеріалами. Можливість використання під час навчання спеціалізованої літератури та інформаційних матеріалів, які знаходяться у бібліотеці ВВНЗ та системі дистанційного навчання. Оперативне отримання викладачами та впровадження в навчальний процес досвіду проведення АТО (ООС) від військовослужбовців ВВНЗ, які брали безпосередню участь у бойових діях.

*Ворошилов С.В., к.в.н., доцент,
Прокоф'єв В.О.
Харківський національний
університет Повітряних Сил імені
Івана Кожедуба*

ПЕРЕВАГИ ПІДГОТОВКИ ОФІЦЕРІВ ЗАПАСУ НА БАЗІ ПОТУЖНИХ ВВНЗ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Наявність сучасних зразків ОВТ, достатня кількість підготовлених і досвідчених науково-педагогічних працівників з числа офіцерів запасу дозволяє якісно навчати майбутніх офіцерів.

Унікальна лабораторна, тренажерна і польова бази сприяють якісному проведенню навчальних занять з загальновійськової, військово-технічної, військово-спеціальної підготовки, а також занять з тактичних і тактико-спеціальних дисциплін (тактична підготовка, військово-інженерна підготовка, військова топографія, РХБ захист підрозділів, стрілецька зброя і вогнева підготовка, тактична медицина).

Польова база ВВНЗ спроможна розгорнути польовий табір і всебічно його забезпечити для проведення польових занять по тактичним і тактико-спеціальним дисциплінам, а також відпрацювання вправи початкових стрільб на комплексних практичних заняттях з вивчення курсу первинної військово-професійної підготовки і тактичної медицини, а також та навчальних зборах.

При підготовці та проведенні навчальних занять активно застосовується досвід проведення ООС, інформація постійно доводиться до науково-педагогічних працівників по військовій апаратурі передачі даних автоматизованої системи управління “Дніпро”.

Потужний арсенал навчально-методичної літератури підготовлений для забезпечення навчальними матеріалами вивчення всіх спеціальностей підготовки в повному обсязі згідно існуючих програм.

В ВВНЗ підготовлена та пройшла випробування на практиці система дистанційного навчання “Moodle”, яка дозволяє проводити всі види навчальних занять зі студентами в період карантину.

Всебічне забезпечення навчальних занять покладено на служби логістичного забезпечення ВВНЗ (речова, продовольча, РХБ захисту, ракетно-артилерійського озброєння, інженерна, зв'язку та ін.)

*Задерієнко С. І., к.в.н., доцент
Національна академія сухопутних
військ імені гетьмана Петра
Сагайдачного*

ВИКОРИСТАННЯ GOOGLE-ФОРМ У СИСТЕМІ ДИСТАНЦІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ОФІЦЕРІВ ЗАПАСУ

Підготовка громадян України за програмою підготовки офіцерів запасу є одним з основних і пріоритетних напрямків реалізації потенціалу ВВНЗ, а подальша адаптація підготовлених висококласних фахівців до умов військової справи є першочерговим завданням підрозділів (військових частин). Зробити

це можливо за умови використання передових форм та методів збору та обробки зворотної інформації про якість підготовки здобувачів освіти.

На нашу думку, система оцінювання якості військової освіти повинна відповідати рекомендаціям і стандартам Європейського простору вищої освіти, враховувати кращі світові практики та виступати головною методологією досягнення відповідності системи підготовки офіцерів запасу вимогам і потребам оборони держави та особистості.

Серед соціально-гуманітарних проблем останніх років слід виділити COVID-19, що вплинув на форми і способи проведення занять з громадянами, які готуються за програмою офіцера запасу – учасниками освітнього процесу. Щоденний моніторинг процесу підготовки свідчить про адекватну трансформацію освітнього середовища, та збільшення частки дистанційних занять з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у порівнянні з їх класичною технологією.

Щоб отримувати постійний зворотний зв'язок про якість освіти, а також вчасно реагувати на заяви, пропозиції, побажання учасників освітнього процесу пропонується застосовувати онлайн можливості пакету Google Форми. Це програмне забезпечення компанії Google для адміністрування опитування, що входить до складу безкоштовного веб-пакету Google Docs Editors (для особистого використання), або платного веб-пакету Google Workspace (для юридичних осіб). Додаток дозволяє науково-педагогічним працівникам створювати та редагувати опитування в Інтернеті, співпрацюючи зі здобувачами освіти в режимі реального часу. Зібрану інформацію можна автоматично внести в електронну таблицю.

Задорожний І.І.

*Національна академія сухопутних
військ імені гетьмана Петра
Сагайдачного*

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ АВТОМОБІЛЬНОЇ ТА ЛОГІСТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ОФІЦЕРІВ ЗАПАСУ ДЛЯ ПОТРЕБ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Станом на сьогоднішній день основним засобом, який забезпечує оперативну та тактичну мобільність військ, можливість ведення бою є військова автомобільна техніка.

Близько 95 % наземного рухомого ОВТ сухопутних військ ЗС України змонтовано на автомобільних базових шасі.

Безумовно неможливо розглядати питання вдосконалення автомобільної підготовки майбутніх офіцерів запасу без максимальної прив'язки їх до загальних положень логістичної підтримки.

Так кафедра військової підготовки Київського політехнічного інституту, здійснює підготовку студентів ЗВО по програмах підготовки офіцерів запасу за 13 військово-обліковими спеціальностями, та лише одна з них стосується експлуатації та ремонту автомобільної техніки і гусеничних тягачів. В той же час варто зазначити, що практично кожен з офіцерів запасу, незалежно від того яку військову підготовку він пройшов за програмами інших ВОС, після призову для проходження служби в ЗС України на первинних посадах офіцерського складу, в тій чи іншій мірі організаційно та практично буде вимушений займатися питаннями організації експлуатації автомобільної техніки, як приклад – виконання обов'язків старшого машини, старшого колони, підготовка підзвітної автомобільної техніки до переведення на сезонний режим використання; ведення обліку отримання, зберігання, заправки, списання паливно-мастильних матеріалів, запасних частин та розхідних матеріалів, проведення занять з технічної підготовки тощо. Від якісного та своєчасного виконання кожного з цих завдань, залежить в цілому виконання поставленої задачі підрозділом, військовою частиною.

Очевидним, є необхідність включення в програми загальновійськової підготовки (підготовки за відповідною ВОС) питань вивчення загальних положень логістичного забезпечення (технічного та тилового напрямків), виконувати які доведеться офіцерам запасу з першого дня проходження військової служби на первинних офіцерських посадах. Особливу увагу необхідно звернути на практичну складову підготовки: відпрацювання документів прийому матеріально-технічних засобів, їх обліку на рівні підрозділу, списання та передачі тощо.

Дурач В.М.

*Національна академія сухопутних
військ імені гетьмана Петра
Сагайдачного*

ВИСНОВКИ ІЗ ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ОФІЦЕРІВ ЗАПАСУ

На сучасному етапі відбувається реформування системи освіти, яке передбачає зміну освітньої парадигми, перегляд змісту навчання громадян, які готуються за програмою офіцера запасу, використання дистанційних

підходів до освітнього процесу, що сприяли б формуванню компетентних фахівців, здатних максимально реалізувати свій потенціал у військовій сфері трудової діяльності.

Курс на розвиток готовності діяти дистанційно у мінливих умовах сьогодення, вміння грамотно використовувати сучасні освітні технології, формувати здатність ефективно і творчо працювати на рівні світових та європейських стандартів – важлива частина того, чому мусять вчити кафедри військової підготовки при закладах вищої освіти і вищі військово-навчальні заклади студента в умовах сьогодення. Цей курс неодноразово було підтверджено Президентом України – Верховним Головнокомандувачем ЗС України.

Ефективність дистанційного навчання досягається шляхом повного і точного узгодження вимог викладача і можливостей студента. Враховуються всі обмеження, з якими можуть зіткнутись викладач і студент. Зазвичай, навчання проводиться з використанням декількох комунікаційних засобів, що дозволяє студентові одночасно з навчанням бути в курсі всіх технологічних новинок. Ефективність дистанційного навчання заснована на тому, що студенти самі відчують необхідність подальшого навчання, а не піддаються тиску батьків, обставин, керівництва тощо. Слід також відмітити, що позитивний ефект у деякій мірі залежить від того, наскільки регулярно займається студент. Це пояснюється тим, що неможливо сформувати систему знань при нерівномірному учбовому навантаженні. Проте суворі терміни щодо звітності – це важливий аспект дистанційної освіти.

Ємець О.А.

*Національний університет оборони
України імені Івана Черняховського*

РОЗРОБКА ГІПОТЕЗИ ДОСЛІДЖЕННЯ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ ОФІЦЕРІВ ЗАПАСУ, ПРИЗНАЧЕНИХ ДЛЯ ЧАСТИН І ПІДРОЗДІЛІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Проблема надійного захисту держави, забезпечення його зовнішньої і внутрішньої безпеки є ключовою, пріоритетним завданням всього суспільства.

Вона нерозривно пов'язана з якістю підготовки офіцерського складу-організатора навчання і виховання підлеглих в ЗС України. Від їх професіоналізму, почуття відповідальності, ініціативи, залежить якість бойової підготовки, рівень військової майстерності солдатів і сержантів.

Світовий розвиток на сучасному етапі характеризується зниженням рівня економічного, політичного і військового впливу держави, зростанням впливу інших держав, що претендують на всеосяжне домінування і глобалізацією різноманітних процесів. Залишаються неврегульованими регіональні конфлікти, зберігаються тенденції до силового вирішення. Існуюча система міжнародної безпеки, включаючи її міжнародно-правові механізми, не забезпечує рівень безпеки всіх держав. Нарощується потенціал звичайних і стратегічних озброєнь на території суміжних з Україною держав.

У цих непростих для нашої країни умовах, ведеться масштабна і активна робота з реформування ЗС України, надання їм сучасного вигляду, мобільності, високої боєздатності і боєготовності. Розгорнуто масштабне виробництво новітніх засобів озброєння і військової техніки для Збройних Сил.

Однією з головних завдань проведеної реформи є збереження і кардинальне забезпечення відтворення кадрового потенціалу армії, перш за все, за рахунок вдосконалення системи військової освіти. Переоснащення ЗС України ставить перед системою військової освіти завдання підготовки фахівців, перш за все офіцерських кадрів, здатних вміло застосовувати нове озброєння і військову техніку.

Технологічна модернізація військової освіти передбачає істотну зміну змісту і методики освітнього процесу.

Проблема вдосконалення технології підготовки офіцерів запасу, для частин і підрозділів в ЗВО є актуальною в контексті компетентнісного підходу. При цьому одним з найбільш актуальних питань є розробка нових педагогічних технологій підготовки офіцерів запасу, як фактора ефективного формування у них професійних компетенцій.

Випускник військової кафедри ЗВО – майбутній офіцер запасу, призначений для частин і підрозділів, повинен вміти адаптуватися до умов, що змінюються, бути підготовленим до самостійного освоєння нових технологій у військово-професійній та суміжних областях, забезпечувати ефективне управління військовим підрозділом з урахуванням психологічних особливостей особового складу, економічної, соціальної, демографічної реальності. Варто особливо відзначити важливість придбання здібностей до продуктивної творчої діяльності, прийняття та реалізації нестандартних, нетипових ефективних рішень.

У той же час офіцер запасу, призначений для частин і підрозділів, повинен бути особистістю гармонійною, здатною до саморозвитку, самовдосконалення, реалізації творчого потенціалу в військово-професійній області.

Ці вимоги визначають необхідність істотного підвищення якості військової освіти, перш за все за рахунок використання нової технології підготовки студентів, які добровільно навчаються на військових кафедрах ЗВО.

Використання даної технології в навчальному процесі підготовки офіцерів запасу на військовій кафедрі передбачає, досягнення такого рівня їх професійної компетентності, під якою розуміється: по-перше, особлива організація знань і умінь, що дозволяє ефективно діяти в професійній області в будь-яких, в тому числі і в екстремальних умовах обстановки, по-друге, синтез принципів фундаментальності, індивідуалізації, креативності військової освіти, по-третє, запуск механізмів саморозвитку особистості, актуалізації творчих (креативних) здібностей, створення умов для професійної та життєвої самореалізації.

Для здійснення даної технології особливо актуальною стає проблема оволодіння учнями професійними компетенціями, необхідними для подальшого вирішення професійних завдань.

Вивчення та аналіз стану теорії і практики військово-професійної підготовки офіцерів запасу у вищій професійній школі дозволило виявити ряд протиріч:

- між назрілою потребою в підготовці на військових кафедрах цивільних ЗВО офіцерів запасу для військових підрозділів, що володіють професійними компетенціями, творчим підходом до вирішення нестандартних завдань в умовах швидко оновлюються технічних засобів і традиційною практикою їх підготовки, орієнтованої на репродуктивну професійну діяльність в ЗС України;

- між гострою потребою у використанні компетентнісно-модульної технології підготовки на військових кафедрах цивільних ЗВО офіцерів запасу для військових підрозділів і недостатньою розробленістю теоретико-методологічної бази по її проектуванню і реалізації, зокрема, відсутністю науково обґрунтованої сукупності професійних компетенцій офіцера запасу, способів і засобів їх формування, критеріїв їх оцінки, діагностичних інструментів їх контролю та вимірювання.

Виявлені протиріччя дозволили сформулювати проблему дослідження:

- які теоретико-методологічні засади формування професійних компетенцій офіцерів запасу для військових підрозділів у студентів, що проходять підготовку на військовій кафедрі цивільного ЗВО.

Гіпотеза дослідження: компетентнісно-модульна технологія військово-професійної підготовки офіцерів запасу для частин і підрозділів в системі вищої професійної освіти, що володіють сформованими професійними компетенціями (ПК) може бути максимально ефективною, якщо буде:

- розроблено та обґрунтовано склад і структура професійних компетенцій офіцерів запасу для частин і підрозділів і сформульовані їх дефініції;
- розроблена теоретична модель системи розвитку і формування у студентів -майбутніх офіцерів запасу для частин і підрозділів професійних компетенцій;
- створена інформаційно-дидактична база формування професійних компетенцій у студентів - офіцерів запасу для частин і підрозділів;
- розроблена, обґрунтована і випробувана в навчальному процесі компетентнісно-модульна технологія підготовки офіцерів запасу для частин і підрозділів;
- розроблений критеріальною-діагностичний інструментарій визначення рівня сформованості професійних компетенцій офіцерів запасу для частин і підрозділів.

Карпенко О.С.

*Національний університет оборони
України імені Івана Черняхівського*

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКЛАДАННЯ ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ НА КАФЕДРАХ ВІЙСЬКОВОЇ ПІДГОТОВКИ

Вогнева підготовка – один з головних предметів загальновійськової підготовки та являється елементом цілеспрямованого та організованого процесу навчання громадян України, які навчаються за програмою підготовки офіцерів запасу для досягнення їх готовності до виконання завдань за призначенням.

Її мета – навчити особовий склад і підрозділи підтриманню озброєння у постійній бойовій готовності та веденню ефективного вогню для ураження противника в умовах сучасного бою в інтересах виконання бойових задач.

В процесі вивчення вогневої підготовки офіцер запасу має набути загально-професійних, військово-професійних та військово-спеціальних компетентностей, за результатами яких повинен вміти:

- застосовувати знання бойових властивостей, будови, принципів дії, основ та правил стрільби для успішного виконання вогневих завдань, а також знання, порядку експлуатації і обслуговування стрілецької зброї, гранатометів та гранат і озброєння бойових машин з метою усунення можливих затримок під час стрільби та підтримання стрілецької зброї та озброєння бойових машин

в боєздатному стані;

- організовувати та проводити перевірку бою та приведення стрілецької зброї до нормального бою, вивірку прицілів стрілецької зброї та гранатометів;

- застосовувати практичні навички прийомів і способів стрільби із стрілецької зброї, гранатометів та метання ручних гранат;

- застосовувати практичні навички прийомів та способів, ведення влучного вогню зі штатного озброєння бойових машин, правил стрільби з них, положень Курсу стрільб, методики організації та проведення занять для навчання особового складу підрозділу;

- застосовувати знання щодо організації вогню та роботи командира по управлінню вогнем для виконання поставлених завдань в ході бою.

Однак, російська агресія проти України спонукає науковців, в тому числі і науково-педагогічних працівників кафедр військової підготовки, до пошуку шляхів підвищення ефективності викладання вогневої підготовки.

Якісна вогнева підготовка особового складу та підрозділів дозволить максимально ефективно реалізовувати бойовий потенціал стрілецької зброї та озброєння бойових машин для ураження противника з найменшою витратою часу та боєприпасів, що і є основною вимогою сучасного бою.

Для формування в особового складу знань, умінь і навичок структура вогневої підготовки, як предмета бойової підготовки, включає вивчення наступних взаємозалежних розділів:

- матеріальна частина озброєння та правила її експлуатації;
- прийоми стрільби (дії при озброєнні);
- правила стрільби;
- розвідка цілей, визначення вихідних установок для стрільби та цілевказівка;
- метання ручних гранат;
- проведення стрільб;
- управління вогнем.

Найважливішою умовою ефективного проведення занять з вогневої підготовки є використання викладачем відповідних форм та методів проведення занять відносно тематики питань, що вивчаються, в поєднанні з глибоким розумінням навчального матеріалу. Згідно “Настанови з бойової підготовки у Збройних Силах України”, затвердженою начальником ГШ ЗС України 7.10.2020 року, формами навчання у ЗС України є: самостійна робота, збір, заняття, групова вправа, тактичне заняття, радіотренування, тактико-стройове заняття, летючка, курсова підготовка, навчальна екскурсія, конкурс, штабні тренування, бойова стрільба, тренування, тактичне навчання. Методи навчання ЗС України розподіляються на: словесно-наочний, ситуативно-пізнавальний, практичний, пошуковий та творчий. Очевидно, що ефективність засвоєння навчального матеріалу та результативність відпрацювання практичної складової вогневої підготовки перебувають в прямій залежності

від логічної послідовності вивчення взаємозалежних розділів вогневої підготовки та методичної майстерності науково-педагогічних працівників.

Окреслюючи методичні рекомендації, які зможуть забезпечити підвищення ефективності викладання вогневої підготовки, слід зауважити, що виконання вправ стрільб під час проведення навчальних занять повинно проводитися в умовах, максимально наближених до бойових. З метою врахування зазначеного, доцільно виконувати вправи стрільб після здійснення марш-кидка, використовувати звуки бою, проводити помірно задимлення ділянки виконання вправ стрільб. Також слід зазначити, що офіцери-випускники кафедр військової підготовки маючи достатній рівень теоретичних знань щодо будови, експлуатації та порядку застосування стрілецької зброї та озброєння бойових машин в різних умовах службово-бойової діяльності стикаються з недостатнім рівнем практичної підготовленості у зазначених (екстремальних) умовах, особливо з використанням новітнього озброєння.

Отже, перед науково-педагогічними працівниками кафедр військової підготовки постає завдання впровадження сучасних підходів підготовки громадян з нарощуванням практичної складової з урахуванням досвіду бойового застосування підрозділів ЗС України в зоні ООС (АТО). Зазначене завдання окрім збільшення часу на викладання модуля “Вогнева підготовка” вимагає планомірного нарощування та вдосконалення навчально-матеріальної бази відповідно до сучасних зразків стрілецької зброї та озброєння бойових машин.

Важливе місце серед елементів навчально-матеріальної бази займають сучасні технічні засоби навчання, а саме, комплексні тренажери бойових машин та мультимедійні тири. Вказані навчально-тренувальні засоби повною мірою імітують габаритно-масові та тактико-технічні характеристики стрілецької зброї та озброєння бойових машин, забезпечують виконання вправ з вогневої підготовки в різних сценаріях бойових дій. Значною їх важливою перевагою є можливість підтримання набутих навичок без виходу на полігони, економія боєприпасів, живучості стволів та моторесурсу бойових машин. Для майбутніх офіцерів, які навчаються за військово-обліковими спеціальностями “Бойове застосування механізованих з’єднань, військових частин і підрозділів” та “Бойове застосування аеромобільних (повітряно-десантних), гірсько-піхотних і морської піхоти з’єднань, військових частин і підрозділів” невід’ємною складовою якісної вогневої підготовки є комплексні динамічні тренажери бойової машини піхоти БМП 2.

Очевидно, що без відповідної вмотивованості майбутніх офіцерів високих показників вогневої підготовки досягнути неможливо, тож одним із завдань викладача є активізація навчальної та самостійної роботи навчаємих, формування цікавості до вогневої підготовки, забезпечення міжпредметних

зав'язків під час навчально-виховного процесу на кафедрі військової підготовки.

Підводячи підсумок, можна сказати, що фахова підготовка науково-педагогічних працівників, які залучаються до проведення занять з вогневої підготовки, є першочерговим чинником, що впливає на ефективність проведення занять. З метою підвищення педагогічної майстерності та вивчення новітніх зразків озброєння, для передачі позитивного досвіду та найновіших методик доцільно проводити збори посадових осіб, які залучаються до проведення занять з вогневої підготовки.

З метою нарощування практичної складової та підтримання набутих навичок у поводженні зі зброєю та озброєнням бойових машин є необхідність оновлення та нарощування навчально-матеріальної бази, вивчення зразків озброєння та техніки, які застосовуються в ООС з виїздом у військові частини, що мають відповідне озброєння, широке застосування сучасних навчально-тренувальних засобів. З метою виховання психологічної стійкості та впевненості в своїй зброї виконання вправ стрільб повинно проводитись в умовах максимально наближених до бойових.

Для мотивації тих, хто навчається, до вивчення вогневої підготовки всі заняття доцільно розпочинати з доведення актуальної інформації щодо подій в зоні ООС (яка зброя застосовувалася, які ураження нанесено противнику, та інше). Під час з вивчення стрілецької зброї та озброєння бойових машин має сенс демонстрація відеоматеріалу з бойовим застосуванням зразку, що вивчається. Практичні заняття, за можливості, необхідно проводити з використанням елементів змагання, що також спонукатиме навчаємих до покращення власних результатів. Впровадження запропонованих шляхів підвищення ефективності викладання вогневої підготовки на кафедрах військової підготовки сприятиме фаховому зростанню науково-педагогічних працівників та іміджу кафедр військової підготовки в цілому.

Клонцак М.Я., к.в.н.

*Національний університет оборони
України імені Івана Черняхівського*

*Дачковський В.О., к.т.н., доцент,
заслужений винахідник України*

*Національний університет оборони
України імені Івана Черняхівського*

ЧАСТКОВІ ПОКАЗНИКИ ТА КРИТЕРІЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ЗАГАЛЬНОВІЙСЬКОВОЇ

ПІДГОТОВКИ ОФІЦЕРІВ ЗАПАСУ

Реалії розвитку світової спільноти початку третього тисячоліття засвідчують, що геополітичне та гео економічне середовище, яке оточує Україну, стає дедалі динамічнішим, швидкоплинним, зазнає значних якісних змін. Майбутній розвиток нашої держави відбуватиметься в умовах формування нової системи координат у геополітичному та гео економічному просторі.

З початком збройної агресії Російської Федерації проти України пріоритети в реалізації воєнної політики держави спрямовувались на відсіч збройної агресії з одночасним здійсненням заходів оборонної реформи, спрямованої на посилення спроможностей сил оборони, підвищення їх готовності до виконання завдань за призначенням та участі у проведенні спільних із підрозділами НАТО бойових дій.

На сьогодні трансформація ЗС України триває – як з урахуванням досвіду, набутого нами на Сході України під час АТО та операції ООС, так і шляхом впровадження найкращих практик та підходів, які використовуються в країнах Північноатлантичного Альянсу.

Триваюча російська агресія проти України спонукає до пошуку науковцями нових підходів щодо підготовки офіцерських кадрів для потреб ЗС України і в той же час удосконалення системи загальновійськової підготовки офіцерів запасу.

За інформаційними матеріалами, вимогам сучасності та стандартам НАТО часткові показники та критерії ефективності функціонування системи загальновійськової підготовки офіцерів запасу повинні бути чітко встановлені і ясно виражені для того, щоб забезпечити якісне функціонування системи загальновійськової підготовки офіцерів запасу для потреб ЗС України.

Під час визначення часткових показників та критеріїв ефективності функціонування системи загальновійськової підготовки офіцерів запасу необхідно врахувати принципи підготовки офіцерів запасу для потреб ЗС України а також вимог які висуваються до офіцерів що виконують завдання в ООС на Сході України.

Система загальновійськової підготовки офіцерів запасу повинна базуватися на наступних основних принципах:

професійна спрямованість – відповідність цілей і змісту навчання переліку конкретних завдань, які визначені кваліфікаційними (стандартами) характеристиками замовника, з наданням пріоритету практичній підготовці (на полігонах, озброєнні і військовій техніці, безпосередньо у військах (силах), яка ґрунтується на стандартах НАТО та відповідає критерію високої ефективності за прийнятних витрат;

освітній процес та науковість – обґрунтованість та відповідність освітнього процесу загальновійськової підготовки вимогам сучасності а також змісту з позицій останніх досягнень військової науки і техніки; систематичність і послідовність – розподіл змісту підготовки за періодами підготовки (термінами навчання у ВВНЗ (ВНП ЗВО), навчальних центрах), тісний взаємозв'язок та наступність підготовки, відповідність вимогам стандартів підготовки (вищої військової освіти);

комплексність – системне використання різних форм і методів підготовки для формування у офіцерів запасу визначених компетентностей (фахових здібностей) за стандартами підготовки (стандартами вищої військової освіти) для виконання обов'язків за посадою (спеціальністю);

доступність – відповідність навчання його змісту, форм і методів рівню навченості офіцерів запасу, що створює передумови для ефективного навчання;

максимальне наближення умов навчання до обстановки реальних бойових дій – навчати тому, що необхідно знати та вміти для якісного виконання завдань за призначенням;

наочність – врахування у процесі загальновійськової підготовки особливостей пізнавальної діяльності офіцерів запасу; індивідуальний підхід – персональний підхід до кожного із тих, хто навчається, під час підготовки та проведення занять, розвиток його спроможностей творчо мислити і працювати самостійно.

При визначенні вимог до часткових показників та критеріїв ефективності функціонування системи загальновійськової підготовки офіцерів запасу необхідно виходити із того, що вони мають об'єктивно характеризувати результати функціонування системи загальновійськової підготовки офіцерів запасу та мати прямий зв'язок з цільовим призначенням системи.

При визначенні часткових показників та критеріїв ефективності функціонування системи загальновійськової підготовки офіцерів запасу необхідно враховувати фактори, що впливають на організацію загальновійськової підготовки, і обґрунтування на їх основі організаційно-освітніх умов військової підготовки, насамперед стосовно подолання основних недоліків загальновійськової підготовки в сучасних умовах євроінтеграції України, трансформації ЗС України та модернізації військової освіти, зокрема в напрямку підвищення професійної складової, щодо сучасної загальновійськової підготовки офіцерів запасу.

З метою якісного визначення часткових показників та критеріїв ефективності функціонування системи загальновійськової підготовки офіцерів запасу, необхідно щоб були визначені принципи формування системи

підготовки офіцерів запасу. Це дозволить обґрунтувати часткові показники та критерії ефективності функціонування системи загальновійськової підготовки офіцерів запасу.

Ефективність системи загальновійськової підготовки офіцерів запасу відповідно до методології DOTMLPFI можливо оцінити за наступними частковими показниками та критеріями ефективності функціонування системи загальновійськової підготовки офіцерів запасу:

1. “Доктринальна (нормативна) база” (P_d) – визначається наявністю (достатністю) законів, постанов, концепцій, наказів, директив та інших керівних документів, які регламентують якісну (сучасну) загальновійськову підготовку офіцерів запасу.

Показник “Доктринальна (нормативна) база” визначається за критеріями:

“**відповідає вимогам**”, якщо наявні закони, постанови, концепції, накази, директиви та інші керівні документи, регламентують (забезпечують) якісну (сучасну) загальновійськову підготовку офіцерів запасу;

“**обмежено відповідає вимогам**”, якщо основні закони, постанови, концепції, накази, директиви та інші керівні документи, обмежено забезпечують якісну (сучасну) загальновійськову підготовку офіцерів запасу);

“**не відповідає вимогам**”, якщо не виконі вимоги критерію “обмежено відповідає вимогам”.

2. “Організація” (P_o) – перевіряється організаційна структура системи загальновійськової підготовки офіцерів запасу, яка має забезпечити якісне функціонування системи у відповідності кваліфікаційним (стандартам) характеристиці офіцера запасу.

Показник “Організація” визначається за критеріями:

“**відповідає вимогам**”, якщо перспективна організаційна структура забезпечить виконання заходів щодо якісної (сучасної) загальновійськової підготовки офіцерів запасу;

“**не відповідає вимогам**”, якщо організаційна структура не здатна забезпечити виконання заходів щодо якісної (сучасної) загальновійськової підготовки офіцерів запасу.

3. “Навчання (підготовка)” P_n – перевіряється якість освітнього процесу загальновійськової підготовки офіцерів запасу відповідно до кваліфікаційної характеристики замовника.

Показник “Навчання (підготовка)” визначається за критеріями:

“**відповідає вимогам**”, якщо наявний рівень освіти (вмін та навиків) офіцера запасу (загальновійськової підготовки; організації та методики роботи з особовим складом; тактична і тактико-спеціальна підготовка; військово-технічна і військово-спеціальна підготовка) дозволяє виконувати завдання

відповідно функціональним обов'язкам та вимогам кваліфікаційної характеристики замовника.

“не відповідає вимогам”, якщо не виконі вимоги критерію “відповідає вимогам”.

4. “Ресурсне (матеріальне, матеріально-технічне) забезпечення” ($P_{\text{МТЗ}}$) – перевіряється забезпеченість необхідною навчально-матеріальною базою, озброєнням і військовою технікою, обладнанням, матеріально-технічними засобами, витратними матеріалами для забезпечення якісної (сучасної) загальновійськової підготовки офіцерів запасу.

Показник “Ресурсне забезпечення” визначається за критеріями:

“відповідає вимогам”, якщо громадяни України під час проходження загальновійськової підготовки офіцерів запасу будуть забезпечені необхідною навчально-матеріальною базою, озброєнням і військовою технікою, обладнанням, матеріально-технічними засобами та витратними матеріалами відповідно до встановлених вимог (норм);

“обмежено відповідає вимогам”, якщо громадяни України під час проходження загальновійськової підготовки офіцерів запасу забезпечені необхідною навчально-матеріальною базою, озброєнням і військовою технікою, обладнанням, матеріально-технічними засобами і витратними матеріалами не нижче ніж встановлені норми до показника “обмежено готовий”;

“не відповідає вимогам”, якщо не виконі вимоги критерію “обмежено відповідає вимогам”.

Показники “готовий”, “обмежено готовий” визначається згідно з кваліфікаційною характеристикою замовника щодо підготовки офіцерів запасу.

5. “Керівництво” ($P_{\text{К}}$) – визначається наявністю та здатністю керівного складу організувати ефективну підготовку громадяни України за програмою загальновійськової підготовки офіцерів запасу та впливати на персонал з метою чіткого забезпечення виконання рішень.

Показник “Керівництво” визначається за критеріями:

“відповідає вимогам”, якщо рівень функціонування системи загальновійськової підготовки офіцерів запасу відповідає вимогам кваліфікаційної характеристики замовника.

“не відповідає вимогам”, якщо рівень функціонування системи загальновійськової підготовки офіцерів запасу не відповідає вимогам кваліфікаційної характеристики замовника.

6. “Персонал” ($P_{\text{П}}$) – перевіряється наявністю кваліфікованого особового складу (офіцерів, науково-педагогічних працівників), які здатні якісно виконувати свої функціональні обов'язки.

Показник “Персонал” визначається за критеріями:

“відповідає вимогам”, якщо наявний персонал відповідає кваліфікаційним вимогам які висуваються до системи загальновійськової підготовки офіцерів запасу відповідно до керівних документів;

“обмежено відповідає вимогам”, якщо наявний персонал не відповідає кваліфікаційним вимогам які висуваються до системи загальновійськової підготовки офіцерів запасу відповідно до керівних документів;

“не відповідає вимогам”, якщо не виконі вимоги критерію **“обмежено відповідає вимогам”**.

Показники “готовий”, “обмежено готовий” визначається згідно з наказами, директивами МО та ГШ ЗСУ.

7. “Військова інфраструктура” ($P_{\text{інф}}$) – визначається наявністю об’єктів, окремих споруд, полігонів які призначенні для забезпечення якісної (сучасної) загальновійськової підготовки офіцерів запасу, а також для розміщення та забезпечення їх життєдіяльності.

Показник “Військова інфраструктура” визначається за критеріями:

“відповідає вимогам”, якщо об’єкти, окремі споруди, полігони забезпечать заходи щодо загальновійськової підготовки офіцерів запасу, а також розміщення особового складу;

“не відповідає вимогам”, якщо об’єкти, окремі споруди, полігони не забезпечать заходи щодо загальновійськової підготовки офіцерів запасу, а також розміщення особового складу;

8. “Сумісність” (P_c) – перевіряється теоретичний та практичний рівень підготовленості офіцерів запасу щодо виконання функціональних обов’язків у складі ЗС України та інших складових сил оборони держави.

Показник “Сумісність” визначається за критеріями:

“відповідає вимогам”, якщо доктринальна та перспективна технічна готовність системи загальновійськової підготовки офіцерів запасу забезпечить можливість виконання функціональних обов’язків офіцера запасу у складі ЗС України та ІССО держави, а також багатонаціональних формувань;

“не відповідає вимогам”, якщо доктринальна та перспективна технічна готовність системи загальновійськової підготовки офіцерів запасу не забезпечує можливість виконання функціональних обов’язків офіцера запасу у складі ЗС України та ІССО держави, а також багатонаціональних формувань;

Ефективність функціонування системи загальновійськової підготовки офіцерів запасу є мірою відповідності її своєму призначенню, а в свою чергу це ступінь пристосованості системи до виконання конкретної задачі та ступінь досягнення системою мети.

Трансформовані відповідно до вимог сучасності і на перспективу ЗС України є ключовим фактором підтримки політичного керівництва в

забезпеченні незалежності держави, здійснення вагомого національного внеску в систему міжнародної безпеки, а також обов'язковою умовою для розвитку України та її розквіту в сучасному світі.

*Марценківський В.Т., к.т.н., доцент
Національний університет оборони
України імені Івана Черняхівського*

ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ВІЙСЬКОВОЇ ПІДГОТОВКИ ГРОМАДЯН

Найхарактернішою особливістю нинішнього цивілізаційного етапу є наявність стрімких, всеохоплюючих змін. Глобалізація, інформатизація, перехід до науково-інформаційних технологій, формування «інформаційного суспільства» (суспільства знань) істотно змінюють суть військової освіти, зокрема уявлення про її ефективність та якість.

В сучасному світі процес підготовки військового фахівця повинен бути спрямований не тільки на засвоєння базових знань, умінь та навичок (чого вимагає традиційна педагогічна модель), але й на формування у особистості майбутнього офіцера додаткових якостей (компетенцій), таких як готовність, впевненість, спроможність, рішучість, наполегливість і, разом з тим, умінь та навичок самостійно засвоювати нові знання і інформацію протягом всього життя та ефективно використовувати їх на практиці.

Забезпечується така можливість всебічною інформатизацією військової сфери діяльності, що дозволяє накопичувати, зберігати інформацію, працювати з будь-якою інформацією, застосовувати її в професійній діяльності військ та навчанні, використовуючи при цьому сучасні інформаційні технології.

Інформаційні технології у сфері військової освіти, ІТ (часто використовується також загальніший термін інформаційно-комунікаційні технології – ІКТ) – це комплекс навчальних і навчально-методичних матеріалів, технічних та інструментальних засобів, озброєння та військової техніки навчального призначення, а також система наукових знань про роль обчислювальної техніки в освітньому процесі, про форми і методи їх застосування для вдосконалення праці науково-педагогічних працівників військових навчальних підрозділів та підвищення ефективності підготовки військових фахівців в цілому.

З іншого боку інформаційні технології у сфері військової освіти – це система методів, процесів та способів використання обчислювальної техніки і систем зв'язку для створення, збору, передачі, пошуку, моделювання, оброблення та поширення інформації з метою ефективної організації військової освітньої діяльності.

Стрімкий розвиток інформаційних технологій стали причиною масштабних інноваційних освітніх реформ сьогодення. Ще у 1978 році група вчених, яка досліджувала стратегії навчання, у доповіді Римському клубу запропонувала два терміни “традиційне (нормативне) навчання” та “інноваційне навчання”, з метою зауважити на неадекватність принципів традиційного навчання вимогам, ступеню та напрямкам розвитку сучасного суспільства до особистості, її потреб і пізнавальних можливостей.

Напрямок досліджень щодо застосування сучасної комп'ютерної техніки, програмних та методичних розробок у освітньому процесі військової підготовки, що дістав назву “Інформаційні технології навчання” є складовою загального процесу інформатизації військової освіти. Цьому напрямкові присвятили свої праці багато відомих вчених. Але на цей час практично відсутні праці, у яких досліджуються проблеми створення у освітньому процесі підготовки офіцерів запасу відповідних умов для впровадження новітніх досягнень науково-технічного прогресу.

Таким чином, ІТ технології мають великі можливості для підготовки та подальшого розвитку майбутнього військового фахівця, повного розкриття його потенціалу, а реалізація цього принципу безперервної військової освіти вже сьогодні, без широкого застосування сучасних ІТ, в тому числі, і щодо дистанційного навчання, практично неможлива.

Саме онлайн-навчання, в умовах пандемії, стало вкрай необхідним засобом проведення військової підготовки громадян. Така форма різновиду дистанційного навчання дала змогу (не зупиняючи освітній процес) інтерактивного спілкування студентів та викладачів, активного проведення навчальних занять та консультацій, прийому іспитів в режимі онлайн тощо.

Звичайно таке онлайн навчання має як переваги так і певні недоліки. А саме: доступ до програм найкращих військових університетів і викладачів світу; найновіша інформація, технології, теорії, досвід; безкоштовне або доступніше за ціною, ніж денне навчанням у військових навчальних підрозділах системи підготовки офіцерів запасу; можливість навчатись будь-де і будь-коли. Тобто доступність та певну (ситуаційну) ефективність такого різновиду військової освіти.

Разом із тим, сучасний студент при такій формі навчання зіштовхнувся із труднощами у самомотивації, і з так званою ілюзією компетенції, тобто йому і відповідно викладачу важко оцінити знання чи їх відсутність. Існує також

суттєва проблема і в проведенні практичної складової військової підготовки, особливо тих занять де передбачено вивчення або використання ОВТ.

Розвиток та напрямки інформатизації ЗС України спонукають систему підготовки офіцерів запасу реагувати не тільки на потребу постійного забезпечення ефективності і якості освітньої діяльності у військових навчальних підрозділах та відповідні зміни в матеріально-технічному забезпеченні освітнього процесу, але й навчати студентів використовувати сучасні інформаційні та комунікаційні технології під час професійної підготовки і подальшої службової діяльності у військах.

Зокрема це стосується і проблем використання технологій імітаційного (конструктивного) моделювання. На цей час імітаційне моделювання стало одним із найдієвіших та ефективних інструментів бойової підготовки та бойової діяльності військ. Тому знання його основ та можливостей дуже важливе для навчання сучасного офіцера, що, зокрема, підтверджується досвідом набутим у НУОУ ім. Івана Черняхівського.

Враховуючи вищезазначене можливо визначити наступні головні завдання впровадження інформаційних технологій у СПОЗ:

- комплексна трансформація освітнього процесу у СПОЗ, забезпечення його ефективності на основі впровадження новітніх інформаційних технологій навчання, електронних тренажерів, автоматизованих систем та засобів конструктивного моделювання бойової діяльності військ в тому числі і щодо впровадження в навчальні програми військової підготовки (за всіма спеціальностями) нового навчального модуля щодо ознайомлення майбутніх офіцерів із проблематикою ведення збройної боротьби у кібер та інформаційному просторі та використання сучасних ІКТ під час бойової підготовки та бойової діяльності у військах;

- створення локальних комп'ютерних мереж (єдиного інформаційного простору) військових навчальних підрозділів СПОЗ з можливістю виходу (за необхідності) на зовнішні мережі, в тому числі і з використанням можливостей єдиного інформаційного ресурсу ЗС України;

- створення автоматизованих робочих місць, навчальних систем та інтелектуальних навчальних систем на базі ІТ навчання;

- проведення відповідної періодичної перепідготовки та підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників. Забезпечення військових навчальних підрозділів СПОЗ фахівцями в ІТ сфері (програмісти, математики тощо);

- всебічне використання досвіду країн НАТО в сфері інформатизації;

- впровадженні дистанційного навчання як сучасної форми навчання із застосуванням високоефективних ІКТ та відповідних професійно

орієнтованих інформаційно-довідкових та інформаційно-розрахункових навчальних платформ.

Необхідно також зауважити, що ключовою фігурою і проблемою (водночас) в процесі впровадження інноваційних технологічних змін в СПОЗ є науково-педагогічний працівник. Якщо педагог звикає роками жити у повній злагоді із заданими зовні нормами і правилами, його інноваційні здібності гаснуть. І як результат – зниження творчого рівня науково-педагогічних працівників (педагогічна старість). Це, на нашу думку, і створює проблемну ситуацію із активним впровадженням ІТ, яка характерна для сьогодення функціонування СПОЗ (перевантаженої віковими науково-педагогічними працівниками в запасі і відставці). Певна частина таких працівників (керівників освітнього процесу) і відповідно ЗВО можуть лише на достатньому рівні сформувати базову систему знань, умінь, навичок з військової підготовки, але не в змозі запропонувати сучасні форми та способи навчання, що базуються на використанні ІТ, і, як наслідок, виховати творчу, активну особистість сучасного офіцера-лідера-патріота, яка б могла адаптуватися до динамічної діяльності у військах та відповідати сучасним вимогам до ЗС України.

Отже, впровадження сучасних ІКТ у освітній процес військової підготовки громадян має стати однією із головних тенденцій реформування ЗС України, а забезпечення означених вище педагогічних умов в освітньому процесі підготовки офіцерів запасу дасть змогу покращити якість та ефективність підготовки військових фахівців; забезпечить конкурентоспроможність послуг СПОЗ; створить нові можливості для наукового пошуку і технологічного розвитку; покращить якість військово-наукових досліджень; створить умови для подальшого безперервного навчання військових фахівців протягом всієї служби.

Метельська Д.В.

*Національний університет оборони
України імені Івана Черняхівського*

ІНФОРМАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ ДЛЯ АВТОМАТИЗОВАНОЇ ПЕРЕРОБКИ ІНФОРМАЦІЇ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ОФІЦЕРІВ ЗАПАСУ

Інформаційні технології реалізуються в автоматизованому і традиційному (паперовому) видах. Обсяг автоматизації, тип і характер використання технічних засобів залежать від характеру конкретної технології.

Інформаційна технологія обробки даних призначена для розв'язання добре структурованих задач, по яких є необхідні вхідні дані і відомі алгоритми та інші стандартні процедури їх опрацювання. Ця технологія застосовується на тактичному рівні управління в діяльності працівників (викладачів) вищих військових навчальних закладів з метою автоматизації деяких рутинних постійно повторюваних операцій управлінських процесів підготовки офіцерів запасу.

На рівні тактичної діяльності вирішуються такі завдання:

- обробка даних про студентів (абітурієнтів);
- створення періодичних контрольних звітів;
- отримання відповідей на будь-які поточні запити й оформлення їх у вигляді паперових документів або звітів.

Рис. 1 – Основні компоненти інформаційної технології обробки даних

Тому впровадження інформаційних технологій і систем на цьому рівні істотно підвищить продуктивність працівників вищих військових навчальних закладів, при підготовки офіцерів запасу, звільнить їх від рутинних операцій та визначить вимоги до професійних якостей, знань і умінь офіцера запасу.

Миколенко Ю.М., к.в.н.

*Національний університет оборони
України імені Івана Черняховського*

ОСОБЛИВОСТІ ЗАГАЛЬНОВІЙСЬКОВОЇ ПІДГОТОВКИ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ ДО НАЦІОНАЛЬНОГО СПРОТИВУ

Загальні засади Закону України “Про основи національного спротиву” визначають складовим завдання, що полягають у готовності та здатності

громадян України до виконання конституційного обов'язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України.

Основою підготовки громадян України до національного спротиву є їх загальновійськова підготовка, яка полягає в опануванні базовими загальновійськовими знаннями, практичними вміннями і навичками та поділяється на початкову і базову підготовку.

Початкова підготовка організовується центральним органом виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері освіти і науки, разом з МО України та проводиться в закладах загальної середньої освіти.

Базова підготовка організовується МО України разом з іншими зацікавленими центральними органами виконавчої влади та проводиться з громадянами України, які досягли 18-річного віку та не проходять військову службу в ЗС України чи інших військових формуваннях, утворених відповідно до законів України, шляхом проведення періодичних навчальних зборів, занять, курсів.

Керівництво підготовкою громадян України до національного спротиву здійснюється КМ України через відповідні центральні органи виконавчої влади. Базова загальновійськова підготовка громадян України до національного спротиву призначена для набуття особами первинних знань, умінь та навичок, необхідних для виконання обов'язків військової служби, і проводиться у термін до одного місяця.

Навчання з загальновійськової підготовки проводять на фондах військових частин Сил територіальної оборони ЗС України, військових навчальних закладів, навчальних центрів, інших військових частин (установ) ЗС України.

Програма базової загальновійськової підготовки розробляється ГШ ЗС України. Основу короткого курсу підготовки слід формувати за модульним принципом відпрацювання предметів підготовки, тобто предмети підготовки та тематика проведення занять доцільно добирати з урахуванням їх змістовного поєднання з метою отримання максимальної ефективності проведених занять з визначених предметів навчання.

З прибуттям особового складу до навчального підрозділу, кваліфікаційною комісією навчального центру протягом 3 діб необхідно провести заходи вхідного контролю відповідно до Рекомендацій щодо порядку проведення вхідного, проміжного та підсумкового контролю, які розробляються органами військового управління, в підпорядкуванні якого є навчальні центри.

По завершенню проходження курсу базової загальновійськової підготовки, кожний громадянин України повинен засвоїти основні навички

володіння особистою зброєю, дій солдата в різних видах бою, визначення координат та орієнтування на місцевості, опанувати первинні знання з мінної безпеки, інженерної підготовки та тактичної медицини, РХБ захисту, розвідки та зв'язку, вивчити основні зразки ОВТ та способи їх застосування. Після завершення навчання рівень підготовки прирівнюватиметься до військово-облікової спеціальності “стрілець”, з терміном навчання до 1 місяця.

Отже, в результаті проходження курсу базової загальновійськової підготовки кожний громадянин України спроможний долучитись до реалізації своїх конституційних прав по захисту суверенітету і територіальної цілісності держави, шляхом вдосконалення особистої навченості у військовій справі.

*Наумко М.М.,
Торончин Д.Г., к.і.н., доцент
Національна академія Сухопутних
військ імені гетьмана Петра
Сагайдачного*

ВІЗУАЛЬНІ КОГНІТИВНІ МОДЕЛІ У ВИКЛАДАННІ ДЛЯ ОФІЦЕРІВ ЗАПАСУ

Одним із завдань будь-якого навчання є ефективна передача знань. Це актуально в тих предметних областях, де теоретичні визначення є доволі розмитими, якісні характеристики переважають над кількісними. До таких сфер, безумовно, відносяться управлінські дисципліни для офіцерів запасу. Одним з інструментів подолання певних “розривів” є візуалізація інформації через наочну концентрацію абстрактних даних. Залучення опорних конспектів, інтелект-карт, к-карт (когнітивних карт), дозволяє “стискувати” інформацію, звільняючи її від словесного “баласту” формуючи таким чином закономірності структури та формалізацію поданих знань. Тим більше, що офіцери запасу, (спираючись на отриману освіту), мають навички системного мислення.

Використання візуальних когнітивних моделей широко практикується в курсах підготовки офіцерів запасу (матриця SWOT аналізу, модель-схеми формування рішення MTLR та ін.). Хоча можна згадати першопрохідця в цій галузі педагога Віктора Шаталова.

У простому випадку побудова карт зводиться до наступного:

- визначення контексту фокусного питання, що визначає головну тему;
- виділення концептів – базових понять даної предметною сфери;
- встановлення зв'язків між концептами та визначення їх співвідношень.

Модель карти – є концептуальним “скелетом” курсу або його фрагменту, виділяє ключові поняття та їх групи. Розробка такої карти вимагає декількох ітерацій і має значну трудомісткість. Але зміст карт міняється по мірі поглиблення або розширення поглядів та уявлень педагога з доповненнями з боку групи, що навчається.

Підкреслимо, що візуально когнітивне моделювання не лише мета, але і засіб, що забезпечують умови для реалізації принципів цілісного педагогічного процесу та правил навчання (від простого до складного, від близького до далекого, від конкретного до абстрактного).

*Неймирок О.К., Карайченцев В.І.
Харківський національний
університет Повітряних
Сил імені Івана Кожедуба*

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПІДГОТОВКИ ОФІЦЕРІВ ЗАПАСУ

Досвід, отриманий в зоні проведення ООС (АТО), вказує що загальновійськова підготовка особового складу військового резерву ЗС України, в тому числі і офіцерів, призваних із запасу, знаходиться на недостатньому рівні, що значно збільшує терміни бойового злагодження підрозділів.

Це стосується перш за все таких питань, як управління підрозділами, організація внутрішньої служби та повсякденного побуту, несення служби у добовому наряді і варті, вміння діяти в наступальному і оборонному бою, володіння навичками стрільби зі стрілецької зброї та різних видів гранатометів, вміння застосовувати елементарні прийоми і засоби виживання в складних умовах сучасних бойових дій.

Однією з причин цього є відсутність єдиної системи підготовки офіцерів запасу, яка б забезпечила однаковий підхід і вимоги до наповнення змістом навчальних програм. Це особливо стосується забезпечення навчально-методичною літературою з єдиною тематикою та її наповненням.

З метою удосконалення підготовки пропонується:

1. в містах, де існують вищі військові навчальні заклади ЗС України (м. Київ, м. Харків, м. Львів, м. Одеса, м. Житомир та інші), на їх базі, створити регіональні військові навчальні центри підготовки офіцерів запасу, а в інших містах, де є кафедри військової підготовки – філії цих центрів;

2. заборонити підготовку офіцерів запасу для ЗС України в ЗВО Міністерства внутрішніх справ та Державної служби надзвичайних ситуацій і

запропонувати підготовку фахівців у вищих військових навчальних закладах (центрах) ЗС України;

3. забезпечити майбутні регіональні військові навчальні центри сучасною навчально-матеріальною базою, навчально-методичною літературою, озброєнням і технікою;

4. до підготовки більш активно залучати офіцерів запасу, які мають бойовий досвід в зоні ООС (АТО).

Романюк О.А.

*Національний університет оборони
України імені Івана Черняхівського*

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНOSTІ ОФІЦЕРІВ ЗАПАСУ

Однією із складових загальновійськової підготовки громадян України, що навчаються за програмою підготовки офіцерів запасу мала б стати фізична підготовка, яка спрямована на формування в майбутніх офіцерів всебічної готовності до виконання специфічних завдань військової служби. Однак сьогодні система фізичної підготовки офіцерів запасу практично не відповідає цим вимогам, в наслідок наявних суперечностей у освітньому процесі, а саме: існує потреба в фізично підготовленому контингенті призовної молоді, однак в проти вагу є різке зниження, а в деяких випадках, і повна відсутність годин з фізичного виховання у план-програмах підготовки офіцерів.

Таким чином, ефективність фізичної підготовки громадян, які навчаються за програмою офіцерів запасу залежить від таких чинників: рівня фізичної підготовленості молодого поповнення; виділення годин на планові заняття з фізичної підготовки в план-програмах підготовки офіцерів за різними військово-обліковими спеціальностями, професіоналізму науково-педагогічних працівників та стану матеріально-технічної бази закладу, де здійснюється підготовка.

Основними напрямками удосконалення фізичної підготовки майбутніх офіцерів в системі вищої військової освіти ЗС України доцільно визначити:

- 1) удосконалення змісту та форм фізичної підготовки майбутніх офіцерів із урахуванням специфіки майбутньої службово-бойової діяльності;
- 2) поєднання заходів практичних вправ з фізичної, вогневої і тактико-спеціальної підготовки на основі удосконалення міжпредметних зв'язків;
- 3) моделювання реальних умов та ситуацій професійної діяльності під час практичних занять з фізичної підготовки.

Крім цього, під час занять слід використовувати: елементи неочікуваної небезпеки, ризику, звукові та світлові подразники, різноманітні впливи, які пов'язані із інтенсивним навантаженням на психіку, пам'ять і процеси мислення військовослужбовців.

Найбільш ефективна реалізація процесів удосконалення фізичної підготовки досягається під час комплексних практичних занять в навчальних центрах, на навчальних полігонах, у спеціалізованих тактичних класах, залах спеціальної фізичної підготовки (єдиноборств). В результаті комплексного підходу до викладання фізичної підготовки можливо отримати підвищення всебічної фізичної підготовленості; формування професійних навичок з пересування по пересіченій місцевості, подолання перешкод, рукопашного бою, метання гранат, а також удосконалення бойової злагоженості підрозділів.

Розв'язання окреслених суперечностей у підготовці офіцерів запасу, безсумнівно, дозволить покращити стан професійно-особистісної фізичної підготовки майбутніх офіцерів запасу та підвищити готовність до виконання завдань службово-бойової діяльності.

*Семенюк В.І.,
Іванюк В.О. к.т.н., доцент,
Жуйков Д.Б. к.т.н., доцент
Харківський Національний університет
Повітряних Сил імені Івана Кожедуба*

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ ПРОВЕДЕННЯ ЗАНЯТЬ З ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ ЗА РАХУНОК ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАЛЬНО-ТРЕНУВАЛЬНОГО КОМПЛЕКСУ ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Сучасні умови дистанційного навчання студентів потребують нових підходів до методичного забезпечення занять і вимагають застосування новітніх педагогічних технологій.

Проблема методичного забезпечення є ключовою для організації та впровадження нових форм і методів навчання. Слід виділити три основні елементи цих методів навчання: програмно-технічні засоби, інформаційне середовище (Internet) та методичне забезпечення процесу навчання.

З метою втілення нових підходів до вивчення дисципліни та використання активних методів доведення інформації на факультеті

підготовки офіцерів запасу за контрактом розроблено інтерактивний навчально-тренувальний комплекс комп'ютерних програм із вогневої підготовки, в якому використана ідея єдиного підходу до стандарту навчання та вивчення основних розділів вогневої підготовки.

Комплекс складається з інтерактивних програм теоретичної та практичної спрямованості й дозволяє: вивчати розділи Курсу стрільб та будову автомата АК-74; спостерігати за роботою частин і механізмів автомата у 3D вимірі; проводити інтерактивне розбирання та збирання АК-74; здійснювати приведення зброї до нормального бою; виконувати інтерактивну стрільбу згідно умов вправ стрільб та вести розрахунки балістичних даних пострілу; незалежно оцінювати тих, хто навчається за допомогою програми інтерактивних тестів.

Принцип наочності та інтерактивне навчання дозволяє різко збільшити процент засвоєння матеріалу, оскільки діє не тільки на свідомість того, хто навчається, а ще й впливає на його почуття, дію та практику.

Втілення нових підходів до навчання та загальних критеріїв оцінки під час дистанційного навчання дозволяє надавати студентам необхідні теоретичні та практичні знання і за допомогою системи “Moodle” контролювати рівень засвоєння ними навчального матеріалу.

*Чаплик В.В., к.мед.н., доцент,
Олійник П.В., д.фарм.н., професор
Львівський національний медичний
університет
імені Данила Галицького*

ОЦІНКА ЯКОСТІ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ З ПІДГОТОВКИ ОФІЦЕРІВ МЕДИЧНОЇ СЛУЖБИ ЗАПАСУ

Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 рр. визначає основні напрями, пріоритети, завдання і механізми реалізації державної політики в галузі освіти, в тому числі, якості підготовки фахівців. Відповідно до Закону України “Про вищу освіту”, якість освітньої діяльності – це сукупність характеристик системи вищої освіти та її складових, яка визначає її здатність задовольняти встановлені і передбачені потреби окремої особи та суспільства. У Львівському національному медичному університеті імені Данила Галицького оцінювання якості освітньої діяльності здійснюється з метою забезпечення прав курсантів, які навчаються в університеті за програмою офіцерів запасу медичної служби, на отримання якісної освіти та

врахування їх пропозицій щодо підвищення якості організації освітнього процесу.

Анонімне анкетування курсантів було проведене з метою всебічного вивчення стосунків між викладачами і курсантами, якості навчально-методичного забезпечення освітнього процесу, умов успішного навчання та проблем викладання навчальних дисциплін. Проведено опитування 50 курсантів, які навчались за програмою офіцера медичної служби запасу. Курсанти вважають, що викладач повинен досконало володіти своїм предметом, постійно підвищувати свій професіональний рівень, вміло доводити свої знання до студентів. У результаті проведеного опитування встановлено, що 59,6 % курсантів відмітили, що викладачі якісно і доступно викладають матеріал, 28,2 % – викладачі багато часу приділяють досить простому матеріалу, а 10,7 % – викладач не завжди звертає увагу на складність матеріалу та розуміння його курсантами.

Як показали дослідження, співвідношення часу, затраченого курсантами на самостійну роботу і на аудиторні заняття з викладачем, в даний час становить 10 %÷90 %, а згідно Болонської декларації воно повинно бути 50 %÷50 %. Для виконання цієї вимоги необхідно переглянути роль викладача у навчальному процесі. В сучасних умовах викладач повинен стати не просто провідником знань, а перш за все організатором самостійної роботи курсантів та консультантом.

Шпуртько В.О., к.п.н.

*Національний університет оборони
України імені Івана Черняхівського*

КОНТЕКСТНЕ НАВЧАННЯ ЯК УМОВА ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ МАЙБУТНЬОГО ОФІЦЕРА ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

В сучасних умовах підготовки фахівців поняття «контекстне навчання» набуває прикладного значення як умова професійного розвитку. У вищих військових навчальних закладах України, зокрема при підготовці офіцерів, актуальності набуває впровадження моделі підготовки із наголосом на професійну компетентність за результатами навчання. Контекстне навчання є однією із технологій яка найбільш ефективно застосовується у підготовці майбутніх офіцерів ЗС України.

Результати навчання – досягнення кваліфікаційної компетентності тобто розуміння, знання, уміння набуваються протягом процесу підготовки що дозволяє всебічно готувати і виховувати спеціаліста. В той же час реалізація

технології контекстного навчання поки ще недостатньо досліджена і потребує подальшого розвитку.

Що стосується вивчення контекстного методу навчання то безперечно що основоположником його вважається А. А. Вербицький, який визначив що при контекстному навчанні основним є не тільки передавання інформації, а розвиток здібностей студентів компетентно виконувати професійні функції, вирішувати професійні проблеми і завдання, опановувати професійну діяльність. У створених умовах відбувається перехід діяльності від навчання до формування навичок професійної діяльності. За словами А. А. Вербицького складність переходу до професійної діяльності пов'язана з «перетворенням знань із предмета навчальної діяльності в засіб регуляції діяльності професійної, зі зміною одного провідного типу діяльності іншим, зі зміною соціальної позиції людини».

А. А. Вербицьким були виокремлені основні принципи контекстного навчання майбутнього фахівця: послідовного моделювання у навчальній діяльності змісту, форм та умов професійної діяльності; проблемності змісту навчання; відповідності форм організації навчальної діяльності студентів цілям і змісту освіти; міжособистісної взаємодії і діалогічного спілкування суб'єктів освітнього процесу; забезпечення особистісного включення студента в навчальну діяльність; застосування нових і традиційних педагогічних технологій; принцип відкритості; єдності навчання і виховання.

В умовах підготовки майбутніх офіцерів запасу на кафедрі військової підготовки Національного університету оборони України для підвищення ефективності процесу особлива увага звертається на створення сприятливих організаційно-педагогічних умов та використання викладачами різних засобів активізації професійної підготовки і самовдосконалення студентів, підвищення мотивації до саморозвитку майбутніх офіцерів.

Від викладачів кафедри залежить якість підготовки сучасного офіцера і прагнення студента до самовдосконалення, тому володіння методикою контекстного навчання є обов'язковою умовою професійної підготовки викладача. Викладачу необхідно в ході навчального процесу моделювати предметний і соціальний зміст професійної діяльності. Тому у формуванні професійної культури офіцера слід дотримуватись моделювання предметного і соціального контексту майбутньої професійної діяльності студентів у межах освітнього середовища університету. Навчальна робота студента стає послідовна за своїми цілями, формами, змістом і технологіями для майбутньої професійної діяльності. Знання, які раніше отримав студент виступають основою його практики, тут відбувається трансформація навчальної діяльності у професійну.

Майбутній офіцер, здійснюючи навчально-професійну діяльність, виконує реальні практичні функції: науково-дослідницьку роботу, курсову, дипломну роботу, проходить навчальну, військово-професійну практику. На військовій кафедрі НУОУ ім. Івана Черняхівського у якості перехідних від базової моделі до практичної використовують такі проміжні форми навчання як: практичні заняття, імітаційне моделювання, аналіз конкретних ситуацій у військових частинах, розігрування ролей і ін.

Вивчення змістовного модулю на кафедрі військової підготовки “Методика роботи з особовим складом” за рахунок поєднання напрямків інформаційного, морального, психологічного, ідеологічного національно-патріотичного та організаційного у процесі навчання сприяють розвитку особистості майбутнього офіцера – керівника військового колективу.

Використання контекстного підходу у підготовці майбутніх офіцерів ЗС України зменшує тривалість процесу адаптації молодих офіцерів у військових частинах, сприяє формуванню активної позиції фахівця здатного самостійно виконувати професійні обов’язки.

Особливу увагу необхідно звернути на необхідність удосконалення навчально-методичної та матеріально-технічної бази, зокрема: розробку і вдосконалення навчально-методичних матеріалів із розділів програми, підготовку та видання навчальних посібників; активне запровадження аудіовізуальних засобів навчання (мультимедіа, анімації, навчальних фільмів) з голосовим супроводженням викладача; використання динамічних тренажерів, що передбачає закріплення теоретичних знань і відпрацювання навичок; збільшення кількості практичних занять на техніці і обладнанні.

Отже, при застосуванні методики контекстного навчання і методів проблемно-розвивального навчання є можливість сформувати у студентів достатні знання й уміння, творчо розвинути їх самостійність, відповідальність, комунікабельність і там самим реалізувати положення компетентнісного підходу у підготовці майбутніх офіцерів запасу для ЗС України.

НАПРЯМ 3. ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ТА ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА МЕТОДИКИ РОБОТИ З ОСОБОВИМ СКЛАДОМ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ ОФІЦЕРІВ ЗАПАСУ ДЛЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Горбатюк О.М.

*Національний університет оборони
України імені Івана Черняхівського*

АКТИВІЗАЦІЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ТЕМАТИКИ ІНФОРМАЦІЙНО-ПРОПАГАНДИСТСЬКОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Найважливішою вимогою до сучасного процесу військово-професійного навчання є активна, самостійна, усвідомлена діяльність студентів, їх цілеспрямовані зусилля для успішного виконання завдань, визначених в програмі підготовки офіцерів запасу. Пізнавальна діяльність особистості – це свідомо діяльність, спрямована на набуття інформації, формування знань і досвіду.

Спеціальний розділ філософії – гносеологія – визначає пізнання як процес діяльності людини, основним змістом якої є відображення об'єктивної реальності в її свідомості, а результатом – отримання нового знання про навколишній світ.

Вчені виділяють такі види пізнання: буденне, наукове, філософське, художнє, соціальне. Жодний з цих видів пізнавальної діяльності не є ізольованим від решти, всі вони тісно взаємопов'язані.

У процесі пізнання завжди присутні дві сторони – суб'єкт пізнання і об'єкт пізнання.

Виходячи з основних функцій діяльності, можна виділити два типи діяльності: адаптивний, що забезпечує пристосування особистості до умов мінливого середовища, і продуктивний, що виходить за межі необхідного рівня адаптації. Нас буде цікавити саме продуктивна пізнавальна діяльність особистості, в якій можна виокремити такі рівні:

- активність уваги, що виникає внаслідок наявності нового стимулу, що впливає на пошукову діяльність;
- дослідницька пізнавальна діяльність як відповідь (реакція) на природню або штучно створену в умовах навчання ситуацію;
- особистісна активність як стійкий прояв “інтелектуальної ініціативи”.

Багато дослідників цієї проблематики відзначають, що в процесі активного пізнання змінюються не тільки знання, уміння й досвід, а і сама особистість того, хто навчається, починають формуватися нові переконання.

Ознаками пізнавальної діяльності є:

- ставлення до навчання (сенс навчання, якість самостійної підготовки);
- особливості навчальної діяльності (мислительна активність, зосередженість, стійкість уваги, емоційно-вольові прояви, ступінь зовнішньої активності);
- ставлення до позанавчальної пізнавальної діяльності (захопленість, спрямованість).

Таким чином, пізнавальна діяльність – це інтегративний процес свідомого розвитку ціннісно-значущих особливостей, якостей та сторін особистості; це процес детермінований, тобто причинно-зумовлений. Детермінація проявляється в “саморусі” думки студентів. Для них важливо вміти розмірковувати, аналізувати, синтезувати, мислити.

Студенти, що навчаються за програмою підготовки офіцерів запасу, в обов’язковому порядку вивчають розділ “Інформаційно-пропагандистське забезпечення як складова морально-психологічного забезпечення повсякденної діяльності підрозділів Збройних Сил України”. Особлива увага приділяється тим студентам, хто навчається за військово-обліковою спеціальністю “Організація морально-психологічного забезпечення військ (сил)”.

Тому предметом нашої уваги є зміст форм і методів навчання, які сприяють активізації пізнавальної діяльності під час вивчення студентами навчального матеріалу тематики інформаційно-пропагандистського забезпечення Збройних Сил України.

Варто зазначити, що освітній процес на кафедрі військової підготовки проходить в руслі сучасної концепції, яка полягає в тому, що той, хто навчається, повинен навчатися самостійно. Роль викладача – здійснювати управління його навчанням, тобто мотивувати, організовувати, активізувати, координувати, консультувати його діяльність.

Активність студентів в освітньому процесі пов’язують в першу чергу з мотивацією навчальної діяльності. Позитивна мотивація може компенсувати недостатньо високі здібності або недостатній запас знань, умінь та навичок.

Від активності студента як суб'єкта навчальної діяльності залежить результативність навчання.

Без позитивної мотивації неможливо досягнення значних результатів. Мотиви діяльності здійснюють суттєвий вплив як на сам процес діяльності, так і на її результат.

В педагогічній теорії зазначається, що у формуванні пізнавальної мотивації (включає потреби, інтереси), доцільно розглядати такі групи мотивів:

- мотиви, що ґрунтуються на потребах людини;
- мотиви, що ґрунтуються на інтересі;
- мотиви, що ґрунтуються на почутті обов'язку, відповідальності.

Пізнавальна потреба особистості визначається низкою специфічних для навчальної діяльності чинників:

- 1) самою освітньою системою, освітнім закладом, де здійснюється навчальна діяльність;
- 2) організацією освітнього процесу;
- 3) суб'єктивними особливостями того, хто навчається (вік, інтелектуальний розвиток, здібності, самооцінка тощо);
- 4) суб'єктивними особливостями викладача і перш за все системою його ставлень до студента, до справи;
- 5) специфікою навчального предмета.

Серед мотивів вивчення навчального матеріалу за розділом “Інформаційно-пропагандистське забезпечення як складова морально-психологічного забезпечення повсякденної діяльності підрозділів Збройних Сил України”, що ґрунтуються на інтересі, можна назвати такі:

- безпосередній інтерес до змісту навчального предмета;
- інтерес до характеру тієї розумової діяльності, яку потребує предмет;
- опосередкований інтерес, що викликаний зв'язком предмета з майбутньою діяльністю;
- інтерес, що ґрунтується на позитивному впливі особистості викладача, його якостей.

Організація та здійснення навчально-пізнавальної діяльності студентів на кафедрі військової підготовки передбачає застосування таких форм як: лекція, групове та практичне заняття, робота з підручником, практичні і дослідні роботи, бесіда тощо.

У стимулюванні і мотивації навчально-пізнавальної діяльності студентів застосовуються розповідь, бесіда, пояснення, навчальна дискусія, створення ситуації інтересу і новизни у процесі викладання, ілюстрування, стимулювання обов'язку і відповідальності у навчанні.

Враховуючи специфіку навчального предмета в рамках військово-облікової спеціальності, варто зазначити про теми навчальних занять, що найбільш зацікавили студентів і впливають на рівень активізації їх пізнавальної діяльності з огляду формування у них військово-професійних компетентностей. Це: організація та проведення національно-патріотичної підготовки, цільового інформування за певною тематикою, підготовка і випуск наочних друкованих засобів, методика планування та проведення кінолекторію в роті за військово-патріотичною тематикою.

Варто зазначити, що в процесі навчання необхідно впроваджувати активні форми і методи, що стимулюють творчу активність студентів. У процесі навчання викладач і студент виступають як активні суб'єкти. Їх активність проявляється через їх дії, оскільки вони розглядаються як основа їх способів роботи. Без активних дій суб'єкта не може бути й мови про викладення або засвоєння знань, формування умінь і навичок та застосування їх в практичній діяльності на посаді заступника командира підрозділу з морально-психологічного забезпечення.

Важливою умовою активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів є збільшення частки самостійної роботи шляхом виконання завдань, контрольних робіт, що потребує глибокого вивчення додаткової літератури, творчого використання інших інформаційних джерел. До прикладу, студенти навчаються засвоїти методику оцінювання суспільно-політичної обстановки в районі виконання підрозділом різних завдань, опрацювавши величезний обсяг інформаційних матеріалів.

У творчій діяльності студентів самостійна робота має такі особливості: 1) цілеспрямований характер; 2) планомірне і систематичне включення самостійних робіт до освітнього процесу; 3) завдання, виконання яких не допускає дії за готовим шаблоном, а застосування знань у новій ситуації; 4) завдання повинні викликати зацікавленість; 5) у виконанні студентами будь-яких самостійних робіт провідна роль належить викладачеві.

Таким чином, 1) активізація пізнавальної діяльності – це удосконалення методів та організаційних форм пізнавальної діяльності, що забезпечує активну і самостійну теоретичну та практичну діяльність тих, хто навчається, в усіх ланках освітнього процесу.

2) Найбільший вплив на стимулювання активності студентів у навчально-пізнавальній діяльності здійснюють внутрішні і зовнішні обставини, такі як сформованість пізнавальної мотивації, оволодіння способами діяльності і залучення студентів до самостійно-творчої діяльності.

3) Активізація навчально-пізнавальної діяльності студентів, що навчаються за Програмою підготовки офіцерів запасу, сприяє формуванню знань, умінь, навичок, досвіду, особистісних якостей, необхідних для

виконання службових обов'язків на посадах офіцерів структур морально-психологічного забезпечення.

Глухова О.Г.

*30-та окрема механізована бригада
імені князя Костянтина Острозького*

ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ В БОЙОВИХ ПІДРОЗДІЛАХ ПІД ЧАС ПЕРЕБУВАННЯ В ООС

Психологічна підготовка – цілісний і організований процес формування у військовослужбовців психічної стійкості і психологічної готовності до дій у бою, у складних і небезпечних умовах, в обстановці, яка різко змінюється, під час тривалої нервово-психологічної напруги, подолання труднощів, пов'язаних із виконанням військового обов'язку як у воєнний, так і у мирний час.

Психологічна підготовка повинна розглядатися як один з базових елементів усієї Концепції виховної роботи ЗС України, складовою морально-психологічного забезпечення військ по формуванню бойових якостей, які складають основу особистості воїна. Психологічна підготовка є обов'язковою складовою всіх видів підготовки особового складу і здійснюється шляхом впливу на психіку, свідомість і особистість воїна, відтворюючи основні форми прояви психіки та їх, взаємозв'язок

Заняття з психологічної підготовки мають проводитись в комплексі занять бойової підготовки з конкретною прив'язкою до визначеної теми занять з тактичної та вогневої підготовки, урахуванням специфіки бойової підготовки видів та родів військ (спеціальних військ). Психологічна підготовка може здійснюватися під час несення служби, на всіх заняттях з бойової підготовки, а також під час спортивних тренувань і змагань.

Головним в психологічній підготовці є формування психологічної готовності, як здатності військовослужбовця виконати своє завдання так, як він уміє (виявити бойову майстерність), що залежить, перш за все, від внутрішніх чинників: переконань людини; її здатності ефективно діяти в ситуаціях небезпеки, раптовості, невизначеності, дефіциту часу; емоційного стану воїна на даний момент часу; стану його здоров'я.

Для кожного підрозділу, які виконують свої функції підбираються методики психологічної підготовки.

Головний принцип психологічної підготовки – це моделювання (імітація), відтворення в ході розв'язання навчально-бойових завдань

зовнішньої картини бойової операції, яке передбачає включення під час виконання навчально-бойових і бойових завдань елементів ризику, небезпеки.

Важливим принципом психологічного загартування особового складу під час навчань є розв'язання солдатами завдань, що потребують від них максимального напруження духовних, психічних, психофізіологічних і фізичних сил, не допускати жодного розслаблення.

Основними завданнями психологічної підготовки особового складу є:

- формування у військовослужбовців психологічної стійкості до психотравмуючих факторів сучасної війни;
- навчання їх методам попередження психотравмування, саморегуляції, виявленню ознак отримання психологічних травм;
- надання першої допомоги;
- створення передумов високої бойової активності особового складу;
- адаптація військовослужбовців до бойових умов, їх навчання основним способам самозахисту.

Способи психологічної підготовки залежать від конкретної мети, матеріальної бази, можливостей, якими обмежено керівництво, конкретного виду та роду Збройних Сил, специфіки виконання завдань.

Практика показує, що найчастіше просто знання тих психологічних явищ, з якими може зіткнутися військовослужбовець у складних умовах оборонного бою, дозволяє психологічно підготуватися до зустрічі з несприятливими подіями.

Взаємозв'язок психологічної підготовки із бойовою, військово-професійною підготовкою обумовлений наступними обставинами і разом з тим існуванням проблем психологічної підготовки:

1. Психологічна підготовка, зазвичай проводять на спеціальних тренуваннях, навчання, полосах перешкод, окремо від бойової підготовки, поєднання яких ж має складати основу її успішності.

2. Дехто розглядає психологічну підготовку як самоціль. А вона покликана забезпечити разом із бойовою підготовкою успішне вирішення завдань мирного та військового часу.

3. В деяких підрозділах занадто мало уваги приділяють психологічній підготовці, вважаючи її не потрібною, а іноді навіть зайвою, тому мало часу виділяють для її проведення, а бо ж іноді навіть «закривають на неї очі». А це є помилкою, оскільки, завданням психологічної підготовки є формування високої лабільності, переключення, еластичності, гнучкості психіки кожного військовослужбовця.

4. Основний час приділений щоденній роботі в підрозділі, виконання господарських обов'язків, роботі з технікою, несенню чергувань, варті, що призводить до досить високої втомлюваності, тривалої напруженості

духовних і фізичних особового складу, і відсутності достатнього часу на психологічну підготовку.

5. Також важливим є особистісне відношення військовослужбовців до психологічної підготовки, яку більшість вважають не важливою і не потрібною, віддаючи перевагу – відпочинку, сну, розвагам.

6. Також проблемою психологічної підготовки є відсутність спеціально організованого простору (приміщень) де можна проводити з особовим складом психологічну підготовку (психологічне навчання) з особовим складом. Дані обставини не сприяють, тому щоб військовослужбовці виявляли інтерес до психологічної підготовки.

6. Також, одним з факторів недостатньої психологічної підготовки є недостатнє забезпечення матеріального забезпечення психологічної підготовки, недостатня кількість друкованих матеріалів (роздруківок, постерів, плакатів, листівок). Підрозділи не завжди забезпечені засобами для друку (що не дає можливість надати інформацію в друкованому вигляді для самоосвіти і самопідготовки військовослужбовців).

Деякі завдання психологічної підготовки особового складу складають завдання змістовного характеру, що пов'язані з проблемами формування морально-психологічного стану військового службовця і формування у них:

- довіри до державного та військового керівництва, командування родів військ, з'єднання (частини), підрозділу;

- віри у перемогу над ворогом, впевненості в духовних та фізичних силах, у стійкості свого народу, його готовності до боротьби;

- впевненості в успішному вирішенні поставлених завдань і задумів;

- впевненості у надійності і могутності своєї зброї, бойової техніки, у можливості з їх допомогою вирішувати поставлені завдання;

- довіри до свого командира, впевненості у його професійній придатності;

- впевненості у надійності, бойової підготовленості товаришів по зброї, їх готовності до взаємодопомоги;

- довіри до своєї власної мужності, професійної підготовленості, здатності успішно та впевнено діяти в любых умовах.

Стосовно методичного характеру, найбільш важливішими є питання :

- недостатня кількість підготовлених офіцерів командної ланки і офіцерів по роботі з особовим складом з проблем психологічної діагностики особового складу, визначення психічних станів військовослужбовців;

- озброєння особового складу засобами і методами психологічної саморегуляції, управління своїми психологічними станами і поведінкою в цілому, а офіцерський склад – засобами психологічного впливу на підлеглих, підтримання у нього необхідного психологічного настрою, відтворення

можливостей та здібностей психіки воїнів до регуляції їх поведінки та діяльності, втрачених під впливом психогенних факторів, психологічної реабілітації в цілому.

При вирішенні проблем і повному виконанні завдань психологічної підготовки досягається дві її головні мети:

формування стійкості психіки воїна до факторів бойової обстановки, забезпечення оптимального прояву її властивостей та психічних якостей з метою якісного виконання бойових завдань;

формування психологічної готовності до виконання бойових завдань.

Дрок Л.В., к.і.н.,

Пашкова О.О., к.і.н.

*Національний університет оборони
України імені Івана Черняхівського*

ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ОФІЦЕРІВ ЗАПАСУ У ВИЩИХ ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ

Збройна агресія Російської Федерації проти України виявила низку проблемних питань в підготовці офіцерського складу, зокрема, в існуючій системі підготовки офіцерів запасу відсутня тематика з патріотичного виховання майбутніх офіцерів, вивчення історії України та її Збройних Сил. За цих умов виникла нагальна необхідність посилення військово-патріотичного виховання громадян України, передусім представників сил безпеки і оборони, що навчаються за програмою підготовки офіцерів запасу.

Військово-патріотичне виховання є складовою системи національного виховання, що передбачає вироблення почуття відповідальності та служіння народові, готовності до героїчного подвигу в ім'я процвітання Української держави. Метою військово-патріотичного виховання є формування громадянина-патріота, що має глибоке розуміння громадянського обов'язку, готовий у будь-який час стати на захист України, вивчав бойові традиції та героїчні сторінки історії українського народу, його Збройних Сил, оволодіє військовими і військово-технічними знаннями та має достатній рівень фізичної підготовки.

Ключовими завдань військово-патріотичного виховання є:

- формування почуття патріотизму, любові до свого народу, його історії, культурних та історичних цінностей;

- виховання громадянських почуттів і свідомості, поваги до Конституції та інших законів України, соціальної активності і відповідальності за доручені державні та громадські справи;

- формування здібностей до аналізу зовнішнього та внутріполітичного становища, вміння на цій основі самостійно адекватно оцінювати події, що відбуваються у державі і світі, свою роль та місце в цих подіях;

- формування прагнення до оволодіння військовими знаннями, відповідного рівня фізичної підготовки та витривалості;

- підвищення престижу військової служби, військова професійна орієнтація, формування і розвиток мотивації, спрямованої на підготовку до захисту Української держави і служби у ЗС України та інших військових формуваннях.

Методами військово-патріотичного виховання молоді є:

- переконання – формування впевненості в суспільній корисності діяльності з підготовки до захисту Вітчизни;

- стимулювання – реалізується в різноманітних формах заохочення та змаганнях;

- особистий приклад – діяльність наставника, що має забезпечувати педагогічні вимоги, вміє давати доручення і перевіряти його виконання;

- самопідготовка – процес активного формування і самовдосконалення молодої людини, виховання почуття патріотизму, яке реалізується шляхом самозобов'язання, самостійного навчання та самоконтролю.

Виховні заходи із курсантами військових вузів, студентами кафедр військової підготовки та допризовною молоддю за тематикою вивчення історії держави та її Збройних Сил в контексті висвітлення тих чи інших історичних подій, пов'язаних з становленням військової інституції держави, життєвого шляху легендарних військових керівників минулого та сучасності, подвигів воїнів ЗС України, формування відчуття військового обов'язку та національної свідомості, звернення до національних традицій у часи боротьби за незалежність є основою військово-патріотичного виховання майбутніх офіцерів.

Під час застосування ЗС України на Сході України на здійснення військово-патріотичного виховання майбутніх офіцерів впливають як позитивні так негативні чинники: звернення до національної воєнно-історичної спадщини, зокрема до історичних подій, пов'язаних із національно-визвольними змаганнями українського народу; формування нової культури взаємовідносин у військових колективах на основі відданості Україні та вірності військовій присязі українському народові; збереження у засобах військово-патріотичного виховання радянської спадщини (символіки, традицій, ритуалів тощо), переважання радянського концепту історичної

пам'яті у значної частини громадян України, співробітництво із країнами СНД у гуманітарній сфері, зокрема у підходах до висвітлення історії.

Впровадження військових традицій та ритуалів, зокрема у військовому вітанні, похованні та урочистому вшануванні військовослужбовців у зв'язку зі звільненням з військової служби, увіковічення пам'яті про випускників, які загинули під час виконання бойових завдань, відзначення державних і військово-професійних свят у військових формуваннях сприяють згуртуванню воїнів і зміцненню дисципліни, передача досвіду через фізичний та військовий вишкіл забезпечує підготовку і мотивацію молоді до військової служби.

Розроблення та впровадження елементів військової форми одягу, знаків розрізнення, нагород, почесних найменувань, комплексу державних та професійних свят, що мають національне історичне підґрунтя, сприяють становленню національного війська.

Військово-патріотичному виховання сприяють застосування засобів наочної агітації: оформлення світлиць та народознавчих кімнат в національних традиціях, проведення виставок військової техніки і озброєння, фотовиставок.

Відвідування військово-патріотичних заходів, екскурсій до Національного військово-історичного музею та його філій, проведення спортивних змагань із залученням ветеранських організацій та за спільної участі військовослужбовців і цивільного населення, дозволяють розширити коло знань молоді з історії та сьогодення Української армії.

Поширення військово-патріотичної зовнішньої реклами, соціальної реклами, спрямованої на консолідацію суспільства довкола захисту України, висвітлення в засобах масової інформації та на інтернет-ресурсах подвигу українських воїнів в ході АТО/ООС, видання ілюстрованих історичних альманахів про ЗС України, військово-історичних календарів, постерів охоплюють різні аудиторії майбутніх офіцерів.

Особливий внесок у військово-патріотичне виховання майбутніх офіцерів ЗС України має викладацький склад ВВНЗ. Бойовий досвід АТО/ООС науково-педагогічних працівників, впроваджується у військово-патріотичне виховання через внесення змін до навчальних планів та програм, проведення факультативних занять.

Патріотизм українського офіцера не може ґрунтуватися виключно на законах та зобов'язаннях. Фундамент становлення справжнього офіцера це знання тем історії війська України та історії воєнного мистецтва. Військово-патріотичне виховання має охоплювати всі сторони військової служби, при цьому зосереджуватися на особовому складі військових підрозділів, як на осередку поєднання ідеологічної та військової складової Українського війська.

*Замотаєва Н. В., к.п.н., доцент
Національний університет оборони
України імені Івана Черняхівського*

РОЗВИТОК ЛІДЕРСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ЗАПАСУ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ ВИЩОГО ВІЙСЬКОВОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Процес реформування вищої військової освіти в Україні за стандартами збройних сил держав – членів НАТО зумовлює потребу в удосконаленні системи військової освіти за програмою підготовки офіцерів запасу. Стратегія воєнної безпеки України визначає, що одним з пріоритетних завдань реалізації державної політики у сфері оборони і військового будівництва є “зміцнення кадрового потенціалу ЗС України та інших складових сил оборони, ефективне управління кар’єрним зростанням особового складу із забезпеченням професійного просування осіб за чітко визначеними, прозорими, справедливими критеріями, що ґрунтуються на знаннях, уміннях, цінностях, досвіді, доброчесності, а також дотримання гендерної рівності, формування нового стилю військового лідерства та трансформація професійної культури на основі євроатлантичних принципів”. Відтак актуалізується проблема перебудови військово-педагогічного процесу на засадах компетентнісного підходу, де “...основним результатом процесу навчання є не тільки знання й уміння, а способи мислення і діяльності ціннісно-сміслової орієнтації, які утворюють суб’єктний базис професійної компетентності та особистісного зростання офіцера”. Сучасні методологи наголошують, що успішне виконання військовослужбовцями професійних обов’язків на посадах офіцерського складу забезпечує лідерська компетентність – “інтегрована здатність офіцера до здійснення практичної лідерської поведінки у професійній діяльності в типових фахових і військово-професійних ситуаціях, а також певний лідерський потенціал, який може бути перенесений на інші професійні сфери, тобто це певний інтегрований потенціал офіцера, який слід актуалізувати в конкретних обставинах і ситуаціях”.

Змістовне наповнення лідерської компетентності військовослужбовців ЗС України визначається професійними обов’язками та залежить від складності завдань військового керівника й реалізується на особистісному (безпосередньому), організаційному, стратегічному рівні. Згідно з Доктриною розвитку військового лідерства у ЗС України, військові лідери тактичного рівня військового управління відносяться до особистісного (безпосереднього) військового лідерства; військові лідери на рівнях з’єднань, органів військового управління оперативного рівня (структурних підрозділів), установ (організацій) – це представники організаційного військового лідерства; рівень

стратегічного лідерства здійснюється на рівні Міністра оборони, Головнокомандувача ЗС України, посадових осіб командувань видів (родів) військ, структурних підрозділів ГШ ЗС України, інших органів військового управління стратегічного рівня ЗС України. При цьому, наголошується, що мета військового лідерства будь-якого рівня полягає у фаховому виконанні військовослужбовцями свого обов'язку і поставлених завдань щодо оборони України. Для успішного досягнення мети військової лідер повинний:

- формувати позитивний морально-психологічний клімат і здійснювати ефективний вплив на особовий склад;
- формувати мету (цілі) і визначати способи її досягнення;
- застосовувати ефективні способи внутрішньої комунікації;
- мотивувати і надихати особовий склад своїм прикладом до прийняття рішень і дій під час підготовки і виконання завдань за призначенням;
- вдосконалювати індивідуальну і колективну бойові спроможності;
- забезпечити інтегральний розвиток, командотворення і згуртування особового складу;
- утверджувати відданість військовослужбовців національним традиціям воїнського етосу;
- сприяти особистій та командній (колективній) відповідності міжнародним принципам військового лідерства;
- задовольняти індивідуальні потреби особового складу в розвитку і самовдосконаленні.

У структурі лідерської компетентності офіцерів виділяють такі компоненти (рис. 1):

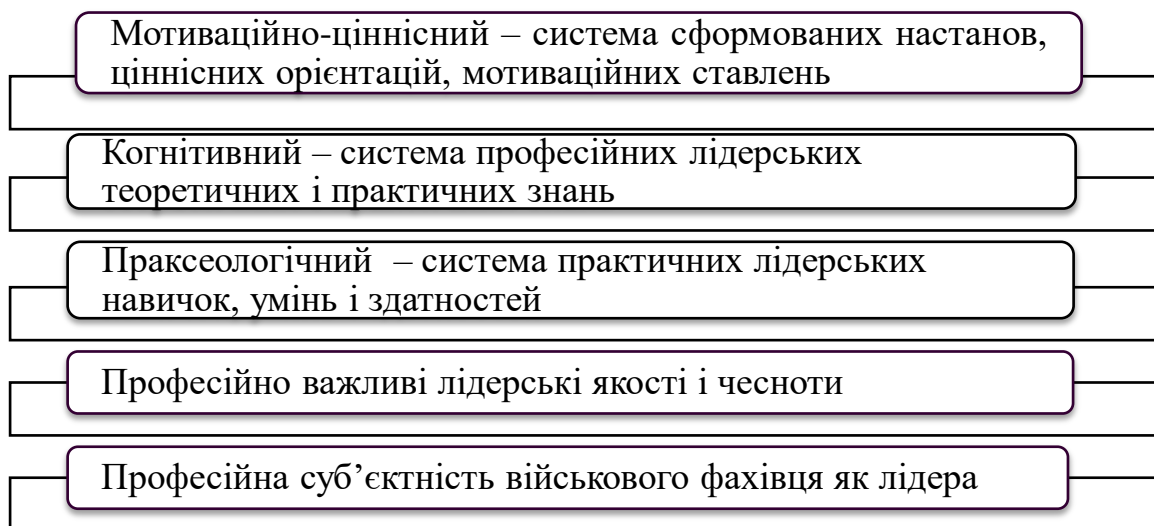

Рис. 1. Компоненти лідерської компетентності військовослужбовців Збройних Сил України (за О. В. Бойком)

Процес формування і розвитку лідерської компетентності майбутніх офіцерів залежить від освітнього середовища ВВНЗ, яке характеризується як комплекс умов-можливостей та ресурсів (матеріальних, фінансових, особистісних, технологічних, організаційних, репутаційних) для освіти особистості, що склались цілеспрямовано в установі, яка виконує освітні функції щодо надання вищої фахової освіти, забезпечує можливості для загальнокультурного та особистісного розвитку суб'єктів освітнього процесу.

Модель освітнього середовища ВВНЗ для професійної підготовки нової генерації військових керівників-лідерів має складатися з узгоджених і взаємообумовлених структурних компонентів:

- цільового (цілі навчання);
- мотиваційно-спонукального (мотивація, стимулювання);
- аксіологічного (цінності);
- ресурсного (умови, зміст);
- суб'єктно-діяльнісного (суб'єкти освітнього процесу);
- технологічного (інтерактивний навчальний інструментарій);
- контрольно-корегувального (контроль і корегування результатів навчання);
- результативного (результати навчання у термінах компетентностей).

Цільовий компонент містить усю різноманітність цілей і завдань військово-педагогічної діяльності – від загальної мети до конкретних завдань, які забезпечують формування у майбутніх офіцерів запасу психологічної та професійної готовності до лідерства.

До ключових мотиваторів розвитку лідерської компетентності майбутніх військових керівників відносимо прагнення до самовдосконалення та кар'єрного зростання, зацікавленість у досягненні життєвого і професійного успіху, намагання розширити свої пізнавальні інтереси та задовольнити їх, набуття досвіду продуктивного спілкування у військовому колективі.

Основу аксіологічного компоненту становить система узгоджених і взаємопов'язаних цінностей: національних і загальнолюдських; особистісних, соціальних і військово-професійних. Зокрема, Доктрина розвитку військового лідерства у ЗС України визначає цінності військового лідера як “критерії прийняття особистих рішень, внутрішні вимоги, стимули, мотиви поведінки і прояву культури військовослужбовця у суспільстві та при виконанні професійних обов'язків, що характеризують цілісність і гармонійність його особистості, її активність у досягненні самореалізації, самовдосконалення, духовного і творчого саморозвитку у військовому середовищі, що надає можливість оцінювати дійсність та орієнтуватися в ній. Основними цінностями військовослужбовців ЗС України є честь, відвага, відданість, братерство”.

Формування лідерської компетентності майбутніх офіцерів запасу має здійснюватися на основі актуального освітньо-професійного контенту, що, у свою чергу, потребує наукового обґрунтування й розроблення відповідного змісту: нормативного (модулі навчальних дисциплін, лідерські курси) і варіативного (спеціальні курси, спеціальні семінари та ін.).

Автор монографії “Теорія і методика формування лідерської компетентності офіцерів Збройних сил України” О. В. Бойко обґрунтував такі організаційно-педагогічні умови, які необхідно враховувати у навчально-виховному процесі ВВНЗ:

- виявлення потенційних лідерів серед курсантів (слухачів) ВВНЗ, які мають лідерські здібності;
- використання у системі первинної військово-професійної підготовки навчально-тренувального комплексу “Смуга реакції лідера”;
- ретельне планування і реалізація військового стажування курсантів старших курсів на сержантських посадах у своїх навчальних групах або в групах молодших курсів;
- врахування ролі і суттєвої допомоги суспільних організацій, наприклад, рад сержантів;
- залучення курсантів (слухачів) ВВНЗ до організації і проведення різноманітних виховних, культурно-освітніх, дозвільних, військово-патріотичних, спортивно-масових та інших заходів у ВВНЗ.
- вибір відповідної системи педагогічних засобів, зокрема мети, змісту, методів, організаційних форм, обґрунтування вимог педагога, забезпечення відповідних міжпредметних зв’язків і відносин між суб’єктами освітнього процесу.

Вважаємо, що засвоєння нового освітнього змісту і досягнення поставлених цілей залежать від технологічного забезпечення освітнього процесу, продуманого застосування інтерактивного навчального інструментарію (методи, форми, засоби інтерактивного навчання), періодичного звернення до інтерактивних технологій навчання. У проектуванні технологічного компоненту авторської моделі використали класифікацію технологій інтерактивного навчання А. О. Вітченка, В. І. Осьодла, С. М. Салкуцана, що складається з чотирьох груп:

1. Технології кооперованого навчання (інтерактивне навчання в “малих групах») – “Два – чотири – всі разом”, “Синтез думок”, “Спільний проект”, “Карусель”, “Коло ідей”, “Акваріум”.

2. Технології колективно-групового навчання – “Мікрофон”, “Незакінчені речення”, “Мозковий штурм”, “Навчаючи – вчуся”, “Дерево рішень”, кейс-технологія.

3. Технології ігрового навчання – рольова гра, ділова гра, імітаційна гра та ін.

4. Комунікативно-діалогові технології – ПРЕС, “Обери позицію”, “Зміни позицію”, дискусія, дебати, конференція та інші.

Вибір відповідної технології інтерактивного навчання з метою формування лідерської компетентності майбутніх офіцерів запасу зумовлюється передусім цільовими настановами щодо підготовки військових фахівців за стандартами НАТО, рівнем сформованості світоглядних, морально-ціннісних, комунікативних та інших якостей суб’єктів освітнього процесу, пріоритетами їх особистісного і професійного розвитку.

Куліда І.М.

*Національний університет оборони
України імені Івана Черняховського*

ПСИХОЛОГІЧНА ПІДГОТОВКА ЯК СКЛАДОВА ВІЙСЬКОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ЗАПАСУ

Питання професійної підготовленості офіцера постають під зовсім іншим кутом у світлі тих викликів, які отримує наша країна. На сьогодні в нашій державі існують різні способи, за допомогою яких громадяни України можуть опанувати специфічні знання, необхідні для військової служби зокрема та подальшої військової кар’єри взагалі. Одним з таких способів отримання військової освіти є підготовка офіцерів запасу на військових кафедрах. Підготовка військових фахівців часто відбувається таким чином, що студенти отримують велику кількість інформації, і разом з тим питанню психологічної підготовки та технологіям формування лідерських якостей приділяється не достатньо уваги. Але слід зауважити, що комплектування військових частин здійснюється і за рахунок випускників кафедр військової підготовки, тому такі фахівці повинні бути здатні вміло керувати підрозділом, завойовувати довіру і авторитет у особового складу, підвищувати внутрішню стійкість до складних ситуацій.

Значний внесок у дослідження проблеми психологічної підготовки фахівців до професійної діяльності в особливих умовах внесли С. П. Бочарова, М. С. Корольчук, В. І. Осьодло, А. В. Тимченко, В. В. Ягупов та ін. Але разом з тим увага досліджень не достатньо сфокусована на психологічній підготовці

під час навчання, проходженні військової підготовки майбутніх офіцерів запасу.

Як відомо, психологічна підготовка особового складу – це система цілеспрямованих дій командирів (начальників), що має за мету сформувати і закріпити у воїнів психологічну готовність та стійкість до психотравмуючих факторів, переважно на основі самовдосконалення особистісних і розвитку професійно важливих якостей, набуття досвіду успішних дій у змодельованих умовах бойової обстановки.

Метою психологічної підготовки є формування психічної стійкості та психологічної готовності, у тому числі студентів військових кафедр як майбутніх офіцерів, до виконання завдань за призначенням, незважаючи на військово-облікову спеціальність, за якою проходить військова підготовка. На початковому етапі успішність роботи по формуванню у студентів психологічної стійкості залежить від врахування у них тих чи інших якостей, що склалися до ще вступу на навчання. А під час опанування програми підготовки офіцерів запасу така робота має бути спрямована на виховання патріотизму, бойової активності та виживання в екстремальних умовах, навчання прийомам емоційно-вольової мобілізації, нейтралізації негативних психічних станів, підвищення соціально-психологічної сумісності в навчальних взводах. Надзвичайно важливо, щоб під час військової підготовки кожен викладач усвідомлював важливість саме психологічної підготовки, та вирішував її задачі, добирав і користувався арсеналом методів, засобів та принципів проведення психологічної підготовки, розумів, що зміст сформованих психічних якостей у майбутніх офіцерів запасу, тісно пов'язаний із характером тих труднощів, які долають студенти у ході виконання навчальних завдань. Більше того, для ефективності такої роботи доцільно передбачати додаткові заходи щодо психологічної підготовки спеціальними планами в процесі військової підготовки студентів військових кафедр. Окремо слід відмітити великі можливості для психологічної підготовки студентів під час комплексних практичних занять на першому курсі та навчальних зборів на другому курсі.

Використовуючи систему багатократних повторень спеціальних дій за допомогою тренажерів, спортивних ігор і змагань, психологічних вправ для розвитку пізнавальних, емоційних і вольових якостей, рольових ігор, тренінгів щодо згуртування навчальних взводів, формування їх психологічної сумісності та злагодженості буде досягатися формування необхідних психологічних якостей у студентів та досягатися психологічна стійкість та надійність навчальних підрозділів. Але окремою проблемою постає визначення того, коли, на якому етапі заняття застосовуватиметься той або інший метод, прийом психологічної підготовки, чи відповідає меті та

завданням заняття, і яка конкретно психологічна якість має формуватися у студента. Досягти стійкості навичок до впливу негативних психологічних факторів можливо з дотримання технології психологічної підготовки, відтворення в ході розв'язання навчально-бойових завдань реальної картини обстановки з елементами ризику, в якій будуть проявлятися такі психічні стани, які можуть з'явитися під час надзвичайних ситуацій, максимального напруження духовних, психічних, психофізіологічних і фізичних сил.

Отже, врахування психологічної підготовки для формування психологічних особливостей особистості майбутнього офіцера запасу у виконанні завдань відповідно до військово-облікової спеціальності є обов'язковою умовою становлення спеціаліста і його подальшого професійного вдосконалення.

*Нікітюк О.В. к.і.н., доцент
Національний університет оборони
України імені Івана Черняхівського*

УДОСКОНАЛЕННЯ ПРАКТИЧНОЇ СКЛАДОВОЇ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ НА КАФЕДРІ ВІЙСЬКОВОЇ ПІДГОТОВКИ НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ОБОРОНИ УКРАЇНИ ІМЕНІ ІВАНА ЧЕРНЯХОВСЬКОГО ЗА ВІЙСЬКОВО-ОБЛІКОВОЮ СПЕЦІАЛЬНІСТЮ “ОРГАНІЗАЦІЯ МОРАЛЬНО- ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІЙСЬК (СИЛ)”

Кафедра військової підготовки НУОУ ім. Івана Черняхівського здійснює підготовку фахівців за десяти військово-обліковими спеціальностями, однак не всі з них мають реальну можливість крім теоретичних знань отримати практичні навички своєї діяльності у військовій частині на посаді, передбаченій військово-обліковою спеціальністю.

У нинішньому році кілька навчальних взводів під час навчального збору мали можливість отримати такий практичний досвід. Серед спеціальностей це застосування інженерних, дорожньо-будівельних та містобудівельних підрозділів і застосування інженерно-технічних підрозділів, які два тижні навчального збору провели у військовій частині м. Кам'янець-Подільського, а спеціальності організація пожежної безпеки та соціальна психологія (один взвод) у військових частинах 169 навчального центру Сухопутних військ ЗС України у смт. Десні Чернігівської області.

Досвід проведення такого стажування під час навчального збору доводить, що студенти краще розуміють свою роль на зайнятій посаді та

отримують достатню кількість практичних навичок, які знадобляться їм у разі проходження військової служби.

Хочу поділитися досвідом 8 навчального взводу спеціальності соціальна психологія студенти якого з 22 по 30 червня виконували обов'язки на посадах заступників командирів батареї з морально-психологічного забезпечення (ЗКБ з МПЗ) у 1121-му навчальному зенітному полку у смт. Десні Чернігівської області. Студенти взводу були розподілені по 1-2 у кожен батарею в залежності від чисельності в них особового складу.

В ході перебування у військовій частині студенти взводу крім засвоєння програми навчального збору ознайомилися з розпорядком дня військової частини, завданнями які стоять перед підрозділами, діяльністю ЗКБ з МПЗ, організацією та плануванням його роботи, методикою проведення індивідуально виховної роботи з особовим складом, порядком вивчення військовослужбовців підрозділу.

Програмою стажування у військовій частині було передбачено отримання студентами практичних навичок у плануванні заходів МПЗ в підрозділі на липень місяць. Дотримуючись вимог керівних документів, завдань які стоять перед підрозділами студенти проявили творчість та креативність у плануванні заходів на місяць і здобули неповторний практичний досвід.

За наявних звітних документів та службових карток військовослужбовців студенти аналізували стан військової дисципліни та приймали участь у практичному підведенні підсумків стану військової дисципліни в підрозділі за червень місяць. Ознайомились з порядком ведення службових карток, оформленням та веденням звітної документації з аналізу військової дисципліни в підрозділі.

Проводили заходи щодо вивчення морально-психологічного стану особового складу в військових колективах, приймали участь в індивідуально-виховній роботі та морально-психологічному забезпеченні заходів повсякденної діяльності.

Усі студенти обов'язково організовували та проводили заняття з національно патріотичної підготовки з різними категоріями особового складу, адже серед військовослужбовців частини були не лише солдати строкової служби, а й військовослужбовці військової служби за контрактом, а це уже досвідчені військовослужбовці, які мають значний досвід військової служби, слід відмітити, що частина з них приймала участь у бойових діях на сході України. Чималих зусиль потребувала і підготовка до таких занять та уміння тримати себе перед аудиторією, грамотно викласти загальні положення теми заняття.

Студенти в якості ЗКБ з МПЗ проводили цільові інформування відповідно до запланованої тематики, а також планували цільові інформування за правовою тематикою і проводили їх. Обов'язковим у набутті практичного досвіду було щоденне проведення з особовим складом підрозділів командирського інформування. Студенти практично планували заходи морально-психологічного забезпечення на вихідні та святкові дні у закріплених підрозділах. Слід відмітити різноманіття заходів, які включали в себе як обов'язкові заходи, передбачені планом військової частини, так і власні. Серед заходів вихідних та святкових днів були зустрічі військовослужбовців з учасниками війни на сході України, вікторини з військовою тематикою та присвячені Дню Конституції України, перегляд та обговорення фільмів військово-патріотичної тематики, проведення бесід про історію України та її війська, підготовка, організація і проведення спортивних змагань з футболу та волейболу між підрозділами у дивізіонах. В одній з батареї між взводами студенти організували та провели конкурс стройової пісні.

З великою зацікавленістю студенти приймали участь відборі та разом з психологом дивізіону у тестуванні особового складу, який залучався до несення вартової служби.

У трьох батареях студенти в якості ЗКБ з МПЗ набуваючи практичних навичок проводили психологічне оцінювання подолання смуги психологічної підготовки особовим складом підрозділів.

Студенти взводу ознайомились з усіма наявними у військовій частині кімнатами традицій у підрозділах, їх наочністю, обладнанням та наповненням. Надавали пропозиції щодо обладнання та оформлення окремих кімнат, які потребували переобладнання та оновлення.

В усіх підрозділах студенти прийняли участь у випуску стінних газет за червень місяць, надали допомогу у випуску бойових аркушів у взводах за результатами проведення стрільб, водіння бойових машин, подолання смуги психологічної підготовки.

Двоє студентів в одній з батареї отримали практичні навички у проведенні службового розслідування, надаючи допомогу військовослужбовцю частини який проводив розслідування.

Слід відмітити, що перебуваючи у військовій частині студенти постійно обмінювались між собою враженнями та отриманими знаннями і практичними навичками.

Крім того перебуваючи в Десні студенти відвідали музей історії 169 навчального центру Сухопутних військ Збройних сил України та алею слави навчального центру де поклали квіти до меморіалу воїнів АТО та вшанували

пам'ять загиблих військовослужбовців навчального центру, а також відвідали гарнізону гауптвахту.

У зв'язку з тим що в наступному році на кафедрі військової підготовки університету буде випускатися п'ять взводів за спеціальністю організація морально-психологічного забезпечення тому є нагальна потреба у проведенні такого практичного стажування на посадах заступника командира підрозділу з морально-психологічного забезпечення усіх студентів у різних військових частинах, це можуть бути частини навчального центру «Десна», с. Дівички, с. Гостомеля, м. Кам'янець-Подільського та інших населених пунктів України.

Керівництву кафедри доцільно зробити замовлення до командування Сухопутних військ ЗС України щодо можливості такого 2-х тижневого стажування з визначенням конкретних військових частин.

Предметно-методичній комісії № 2 (гуманітарної та соціально-економічної підготовки) доцільно розробити детальний план стажування студентів на посадах заступників командирів рот (батареї) з морально-психологічного забезпечення, з визначенням конкретних завдань та заходів, які потрібно запланувати, організувати і провести.

Досвід проведення комплексного державного іспиту довів, що студенти, 8 навчального взводу, які були у військовій частині на посадах та отримали практичні навички, показали значно кращі знання та навички, а також у них значно була покращена мотиваційна сторона щодо подальшого проходження військової служби.

Слюсаренко П.М., к.і.н.

*Національний університет оборони
України імені Івана Черняхівського*

АКТУАЛЬНІСТЬ ВИКЛАДАННЯ НАВЧАЛЬНИХ МОДУЛІВ ГУМАНІТАРНОГО БЛОКУ В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ ОФІЦЕРІВ ЗАПАСУ

Важливим і актуальним завданням для сьогодення в системі підготовки офіцерів запасу є необхідність спрямовувати максимум зусиль на професійне й якісне викладання навчальних модулів саме гуманітарного блоку. Це допоможе сформувати офіцера здатного виконувати обов'язки в умовах "гібридної війни" між Російською Федерацією та Україною. Адже особливо дошкульно противник діє, застосовуючи у повсякденні свій потужний інформаційний компонент, як один із головних чинників "гібридної війни". Всі свої інформаційно-ідеологічні потуги Російська Федерація активно

спрямовує на свідомість цивільних і військових громадян, особливо після 2014 року. Через різні типи та види засобів масової інформації східний сусід намагається схилити українське громадянство до замирення (“примусити до миру”, як люблять висловлюватись російські президенти ще з часів російсько-грузинської війни 2008 року), до “привабливості” “русского мира”, до нав’язування думки для усвідомлення на кшталт – “ми браття і у нас єдині корні і єдина історія”, “ми один народ”. Все це спрямовується лише з єдиною метою – знищення української державності як такої. Якщо уважно проаналізувати історію взаємовідносин між Україною та Росією впродовж століть, то вказана мета відстежується неодноразово.

Є цілком очевидним, що вкрай недостатньо навчити майбутніх офіцерів специфіці певної військової спеціальності, а саме: володіння всіма зразками озброєння та військової техніки, прийомам рукопашного бою, майстерності орієнтування на місцевості і володіння знаннями з військової топографії, навичкам і вмінням володіння засобами зв’язку, вмінням саперної справи і багато чому іншому.

Про те, є ще виключно специфічна, доволі вразлива й особлива за своєю суттю для будь-якої людини *основа* – це її свідомість, психіка, емоції тощо. Не треба забувати звичайну істину – воюють не професійно-запрограмовані “роботи”, а звичайні люди, які схильні до сприйняття і усвідомлення будь-якої інформації, емоційних зривів, переживань, зміни настрою, різноманітним політичним уподобанням, надмірній чутливості, впливам від оточуючого середовища, страху і паніці, здійсненню протиправних дій. Саме для повноцінної підготовки майбутнього офіцера – лідера, командира (начальника), керівника військового підрозділу, військового педагога в царині бойової підготовки і повсякденній діяльності в програмах військової підготовки офіцера запасу й передбачено блок навчальних модулів гуманітарного спрямування, який завжди має важливе значення у формуванні офіцера-професіонала.

На кафедрі військової підготовки нашого університету для майбутніх командирів взводів викладаються такі навчальні модулі гуманітарного блоку, як: “Методика роботи з особовим складом підрозділу”, “Воєнна історія України”, “Основи політичних і правових знань”, “Запобігання корупції та виховання доброчесності військовослужбовців”. Викладацький склад предметно-методичної комісії № 2 “Гуманітарної та соціально-економічної підготовки” повноцінно використовує свій досвід і спрямовує всі свої зусилля для навчання майбутніх офіцерів-командирів взводів специфіці роботи з особовим складом підрозділу. Опановуючи матеріали модуля “Методика роботи з особовим складом підрозділу”, майбутні офіцери вивчають основи управлінської діяльності командира-лідера, набувають навички та вміння

роботи з різними категоріями особового складу використовуючи, при цьому, форми і методи з основ військової педагогіки та психології. Лівову частку, серцевину цього модуля складають основи морально-психологічного забезпечення в повсякденній діяльності командира підрозділу. Майбутні командири взводів вчаться індивідуально-виховній роботі з підлеглими, методиці морально-психологічного впливу на підлеглих, навичкам і вмінням в методиці проведення занять з солдатами та сержантами, опановують методіку особистого проведення заходів і занять з інформаційно-пропагандистського забезпечення та психологічної підготовки, методиці формування свідомості особового складу, методиці надання первинної психологічної допомоги у повсякденній життєдіяльності, як в мирний час, так і в особливий період.

Під час проведення занять з навчального модуля “Воєнна історія України” майбутні офіцери розширюють та поглиблюють власні знання стосовно розвитку воєнно-історичних подій на українських теренах від найдавніших часів і до сьогодення, аналізують і оцінюють війни і збройні конфлікти, революції, національно-визвольні рухи на українських теренах, вивчають особливості, роль і місце українських збройних формацій в українському національному державотворенні. Особливе місце в матеріалах модуля відводиться вивченню воєнно-політичної діяльності персоналій, які причетні до вирішальних змін у державотворенні саме на українських землях в стародавні часи, в період середньовіччя, в новий час і новітній період. Велика увага в тематиці модуля відведена “гібридній війні” між Російською Федерацією та Україною, яка триває й нині. Відповідний модуль є важливим для формування національної свідомості, виховання почуття патріотизму українського офіцерства, знання віковичних військових традицій багатьох поколінь, адже для низки поколінь українців залишається актуальним і доленосним ключове твердження – “хто не знає свого минулого, той не має майбутнього”. Опанувавши знаннями з воєнної історії України, професійно підготовлений командир взводу здатен успішно передавати свій досвід своїм підлеглим не лише на заняттях з національно-патріотичної підготовки, а й взагалі під час організації та проведенні будь яких заходів і занять з солдатами та сержантами у повсякденній діяльності.

Навчальний модуль “Основи політичних і правових знань” надає широкі можливості майбутнім офіцерам-командирам професійно аналізувати й оцінювати воєнно-політичну обстановку в цілому та суспільно-політичну обстановку у певному районі бойових дій. Вивчення матеріалів з правових питань надає змогу не допустити прийняття неправомірних рішень, а також успішно провести цільове інформування з солдатами за правовою тематикою, змістовно та чітко викласти інформацію під час занять з національно-

патріотичної підготовки за проблематикою з внутрішньо та зовнішньополітичних питань розвитку держави. Засвоївши на заняттях основи міжнародного гуманітарного права, майбутній офіцер стає професійно обізнаним у особливостях прийняття правильних рішень щодо дотримання принципів моралі та людяності в бойовій обстановці щодо полонених, цивільних осіб, наведення порядку та ладу на звільнених від ворога українських територіях.

Надзвичайно актуальним на сьогодні є вивчення навчального модуля “Запобігання корупції та виховання доброчесності військовослужбовців”. Власне назва модуля передає важливість окресленої проблеми, адже майбутній офіцер-командир повинен бути взірцем і не порушувати законодавство України, не допускати корупційних проявів особисто й утримувати від протиправних дій своїх підлеглих у повсякденній діяльності, системно виховувати доброчесність у своїх підлеглих. Тематика модуля постійно оновлюється у зв’язку з регулярними змінами у законодавстві. На групових та практичних заняттях майбутні офіцери опановують зміст сучасних законодавчих актів, обговорюють і аналізують, формулюють висновки, формують свою свідомість для майбутньої доброчесної діяльності у військах.

На кафедрі військової підготовки також здійснюється навчання з підготовки офіцерів на посади заступників командирів рот з морально-психологічного забезпечення. За своїми функціональними обов’язками ці офіцери готуються забезпечувати безпосередньо гуманітарну складову потужного навчально-виховного процесу у військах, морально-психологічний вплив, внутрішньо-комунікаційну, військово-патріотичну та культурологічну роботу. Загально відомо та апробовано на практиці, що офіцери цієї спеціальності повинні працювати в якісному тандемі зі своїми командирами у майбутньому. І це є ключовим у спільній діяльності на, чи не найважливішому, тактичному рівні, який є найкритичнішим і проблемним, адже його характерною особливістю є – безпосередня робота з численним колективом сержантів і солдат. У військах вважається щасливим той командир роти у якого є цілковите порозуміння і підтримка у повсякденній діяльності з боку його заступника з морально-психологічного забезпечення. Спільна робота на принципах взаєморозуміння і допомоги один одному, як кажуть “душа в душу”, є головним і не лише на ротному рівні. Між іншим, надзвичайно важлива і професійність відповідного заступника, не лише в питаннях морально-психологічного забезпечення, а й в якісній загальновійськовій підготовці, адже за посадою він є заступником, а не помічником. А загально прийнято, що саме заступник, на випадок фізичної неспроможності командира роти виконувати свої функціональні обов’язки, тимчасово очолює роту в будь

якій обстановці. *Усе вище зазначене актуалізує мету – якісна підготовка майбутніх офіцерів – заступників командирів рот з морально-психологічного забезпечення.*

Крім навчальних модулів гуманітарного блоку, які викладаються на кафедрі для всіх без винятку військово-облікових спеціальностей, з метою значного підвищення професіоналізму майбутніх офіцерів-заступників з морально-психологічного забезпечення в навчальних планах і програмах з військово-облікової спеціальності “Організація морально-психологічного забезпечення військ (сил)” передбачені суто спеціальні навчальні модулі, а саме: “Морально-психологічне забезпечення підготовки підрозділів”, “Морально-психологічне забезпечення бойового застосування підрозділів”, “Військова психологія” та “Військова педагогіка”.

Саме викладання цих модулів надає можливість навчити майбутніх заступників командирів рот з морально-психологічного забезпечення організувати та особисто проводити: заняття з національно-патріотичної підготовки з усіма категоріями військовослужбовців, як предмету навчання, вміло використовуючи військово-педагогічні форми, методи і технології; заходи з інформаційно-пропагандистського забезпечення, командирське, цільове, бойове інформування; заходи з військово-патріотичної, культурологічної та соціально-правової роботи; заняття і заходи з психологічного забезпечення, тестування і опитування, співбесіди, заняття з психологічної підготовки, як предмету навчання. Характерним для цих модулів є й те, що на заняттях викладачі навчають майбутніх офіцерів діям у особливий період. Майбутні заступники командирів рот з морально-психологічного забезпечення опановують особливості оцінки суспільно-політичної обстановки, морально-психологічного стану не лише свого підрозділу, а й підрозділів противника, інформаційно-психологічного впливу противника. Викладачі – офіцери запасу, вчать майбутніх заступників методиці формулювання та надання пропозицій командирам рот з питань морально-психологічного забезпечення як під час підготовки і здійсненні маршу підрозділу, так і підготовки і ведення різних видів загальновійськового бою.

Підсумовуючи вище сказане, необхідно зазначити, що багатовекторна гуманітарна складова є необхідною для повноцінної життєдіяльності військових підрозділів і є беззаперечним важливим фактором для формування та підтримання на належному рівні морально-психологічного стану особового складу підрозділів ЗС України як в мирний час, так і в особливий період (період “гібридної” війни). Виходячи з цього, нагальною є як потреба у системній гуманізації командирів тактичної ланки через викладання вказаних навчальних модулів, так і підготовка офіцерів-професіоналів з морально-

психологічного забезпечення. А викладання навчальних модулів гуманітарного блоку було і залишається актуальною складовою в системі підготовки офіцерів запасу.

*Цюрупа М.В., д.ф.н., професор
Національний університет оборони
України імені Івана Черняхівського*

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ ОСОБЛИВОСТІ ЗАХИСТУ ІНТЕРЕСІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПОШИРЕННЯ ЗБРОЙНОЇ БОРОТЬБИ

Блокування українських кораблів в басейні Чорного та Азовського морів, захоплення в полон 27 моряків у грудні 2018 року, погрози здійснювати напади на цивільні та військові судна, початок слухання звернення України в Міжнародний суд восени 2021 року щодо морського права ставлять проблему звернення до міжнародно-правових важелів захисту цивільних та воюючих.

Україна зіштовхнулася останніми роками з новою екзистенційною проблемою, яка серйозно впливає на її життєздатність - забезпечення безпеки пересічних громадян-пасажирів, воєнних моряків, які у міжнародних водах можуть вільно чи невільно включені у ситуацію збройного протистояння на морі. Центральною тезою нашої статті є звернення до міжнародного гуманітарного права, а саме, до Другої Женевської конвенції 1949 року щодо захисту осіб постраждалих від аварії на морі, яка реалізує основні принципи та базові положення міжнародного гуманітарного права. Адже позови до суду з міжнародного морського права можуть роками затягувати рішення щодо правомірності чи неправомірності дій сторін конфлікту, тоді як життя та здоров'я людей захищає гуманітарне право, яке не регулює політично-правову ситуацію, а зважає передусім на цінність (самоцінність) людського життя.

Надзвичайно важливо закласти в принципи сучасного права збройних конфліктів на суші й морі такі концептуальні ідеї, базові підвалини якого б віддзеркалювали існуючі протиріччя і компроміси сучасного світового порядку, наявність різних форм збройної боротьби, визнавали б суперечливу людську природу, її прагнення до добра і справедливості разом з проявами жорстокого насильства.

Першим базовим принципом в низькі взаємопов'язаних начал цієї галузі права ми вважаємо пріоритет гуманістичних загальнолюдських цінностей, які з одного боку виступають надбанням усього людства, а з іншого - синтезували досягнення багатьох етнонаціональних культур. Моральні та правові

настанови релігійних і світських духовних систем твердо надають статус непорушності праву на життя, повагу до всього живого, а міжнародне право переплавляє та кодифікує їх у Конвенціях та Протоколах. Гуманізм – це стрижень загальнолюдських цінностей, він означає визнання самоцінності будь-якого людського життя, як противників, так і союзників у боротьбі, повагу до невід’ємних прав свобод, достоїнства особистості у екстремальних умовах війн.

Другим важливим базовим принципом є поєднання високих моральних та правових аспектів регулювання збройної боротьби. Історично склалось так, що перші спроби приборкати стихію ненависті (нагадаємо, що Клаузевіц вважав одним із визначень війни є стихійний, необмежений, абсолютний прояв насильства) відбувались саме шляхом впровадження в моральне життя етносів норм гуманної бойової моралі.

Гуманність здавна розумілась як спільність, єдність людей в межах одного роду, тому у відношенні до противника іншої спільноти могли застосовувались криваві дії; нерідко полонених позбавляли життя. Збройна боротьба супроводжувались пограбуванням та нищенням майна, а в деяких випадках спалювались книги та старовинні документи, які належали чужій спільноті. Головні гуманістичні цінності втілилися в багатьох статтях права збройних конфліктів, а у випадках, коли межі права стають занадто вузькими для регуляції комплексних проблем насильства, до уваги береться “застереження Мартенса”.

Третім принципом визначаємо принцип знаходження гнучкого балансу міжвоєнною необхідністю (воєнно-технічною стороною збройного конфлікту) та вимогами людяності, гуманності.

Складність розуміння і практичної реалізації цього принципу полягає в тому, що він визнає правомірність дій обох сторін – необхідності воякам (у певних випадках й озброєним загонам добровольців), зі зброєю в руках захищати свободу і незалежність держави, маючи право на застосування сили, тобто брати участь у воєнній практиці, яка прийнята на час дії гуманітарного права і водночас потреби дотримання вимог людської природи боронити своє і чуже життя, намагання завдавати якомога меншої шкоди цивільним.

Міжнародне гуманітарне право виходить з того, що не можна зобов’язувати робити в самих гуманних намірах неможливе, як і в інших галузях права, зважати на матеріально і духовно детермінований характер збройної боротьби. Наприклад, розвиток бойової техніки і озброєнь унеможлиблює сьогодні заборону “бомбардування будь-яким способом незахищені міста, селища, житло або будови” (ст. 25. IV Гаазької Конвенція (II)).

Смисл другої Конвенції криється у застосуванні гуманітарного захисту при різноманітних ситуаціях, які виникають при ведення збройної боротьби на морі (та над морем) і не є аналогічними сухопутним. Багатозначність таких реальних ситуацій на морі привело до необхідності конкретизувати правила захисту потерпілих осіб, а серед них ми виділимо особливо важливі.

По-перше, будь-яке воююче судно може потребувати "передачі поранених, хворих та потерпілих від аварії", які знаходяться на різноманітних судах "яка б не була національна приналежність цих судів".

По-друге, військовий корабель має право не тільки вимагати передачі поранених та хворих його сторони, але й після виконання цих вимог захопити у полон комбатантів судна противника;

Втретє, проводиться диференціація між "військовими госпітальними кораблями" та госпітальними судами різних міжнародних гуманітарних інституцій, наприклад, МКЧХ або приватних осіб; при цьому всі вони "за ніяких обставин не можуть піддаватись нападу, захопленню, але користуватись повагою і захистом". Водночас госпітальні суди, згідно із нормами Женеви (ст. 43) мають бути пофарбовані у білий колір, мати емблему червоного хреста або червоного півмісяця, а будь-які дії під час бою здійснюють на свій розсуд (ст. 30) та не обмежують дії протиборних сторін.

У всіх інших випадках Конвенція передбачає гуманітарний захист і допомогу, забороняє репресалії по відношенню до осіб та об'єктів, пов'язаних з морською війною та прилеглими територіями.

Вище згадані особливості бойових дій на прибережних регіонах та на морі поглиблюють наше розуміння виконання базових принципів міжнародного гуманітарного права.

У конфліктах на морі з особливою силою має проявлятися благородство, велич душі, повага до особистості, не зважаючи на подеколи не примиренні суперечності між державами. На морі здавна існували благородні традиції взаємної допомоги навіть між воюючими противниками.

Друга Женевська Конвенція 1949 року про поліпшення участі поранених, хворих та осіб, потерпілих від аварії на морі реалізує базові принципи гуманізму, враховує принцип військової необхідності та вимагає суворого її виконання. Основний смисл, зміст, принципи Конвенцій мають бути включені у систему освіти морського персоналу, особливо керівників.

ЗАКЛЮЧНЕ СЛОВО

На даний момент напрями підвищення якості підготовки військових фахівців для потреб ЗС України є визначальним чинником управління військовими підрозділами, важливим ресурсом зміцнення військової дисципліни та вказівниками для реформування військової освіти.

Формат проведення міжвузівського науково-практичного семінару дозволив ефективно провести дискусію за обраною тематикою з залученням до обговорення широкого кола представників ЗВО, ВВНЗ. У ході семінару обговорено проблемні питання організації процесу підготовки в закладах вищої освіти, стандарти та програми підготовки офіцерів запасу, питання підвищення професійної компетентності викладачів, шляхи удосконалення освітнього процесу, впровадження ІТК систем в підготовку.

Проведення науково-практичного семінару створило можливість обговорити і виробити спільну стратегію вирішення актуальних питань сьогодення військової підготовки офіцерів запасу як в ЗВО так на кафедрах ВВНЗ. Головною метою пропозицій, які спрямовані на вдосконалення системи підготовки офіцерів запасу, є знаходження можливих шляхів вирішення наступної проблеми – максимальне наближення теоретичної підготовки до спроможності її практичного використання в поєднанні зі збільшенням уваги до мотивації студентів на отримання звання офіцера запасу і навчання на кафедрі військової підготовки.

Практика проведення інтернет-конференцій в онлайн режимі добре зарекомендувала себе як безвідмовний спосіб поширення інформації поза часовими та просторовими обмеженнями. Тому хочу подякувати всім за плідну результативну роботу, що знайшли час і можливість взяти участь у роботі науково-практичного семінару “Пріоритетні напрямки розвитку та проблеми системи загальновійськової підготовки офіцерів запасу для потреб Збройних Сил України” та запрошую всіх бажаючих до конструктивної та продуктивної співпраці з кафедрою військової підготовки Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського.

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ТА ПРОБЛЕМИ СИСТЕМИ
ЗАГАЛЬНОВІЙСЬКОВОЇ ПІДГОТОВКИ ОФІЦЕРІВ ЗАПАСУ ДЛЯ
ПОТРЕБ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

тези доповідей
міжвузівського науково-практичного онлайн семінару
21 жовтня 2021 року

Матеріали подано в авторській редакції.
Відповідальність за достовірність фактів, цитат, власних імен
та інших даних несуть автори.

Кафедра військової підготовки Національного університету оборони
України імені Івана Черняховського
м. Київ, 03049, вул. Авіаконструктора Антонова, 2/32

Підписано до друку 8 грудня 2021 р.
Друк. арк. 5,5. Обл. вид. арк. – 5,016.
Формат паперу 60x84 1/16
Тираж – 3 прим.